

Ministerstvo
zemědělství

Zemědělství pro občany a venkov

Příležitosti, informace a podpora

Obsah

Venkov: Příběhy, inspirace a možnosti pro každodenní život	2
Společenský život a komunitní dění na venkově, činnost Místních akčních skupin	4
Činnost místních spolků (myšlivost, rybářství, včelařství, chovatelství a zahrádkářství)	8
Místní zaměstnanost a podnikání	12
Prodej ze dvora a místní potraviny	16
Potravinový ombudsman	20
Vlastníci zemědělské půdy	24
Vlastníci lesa	28
Péče o krajinu a výsadba stromů	32
Vodní hospodářství	36
Péče o kulturní dědictví a památky	40
Využívání obnovitelných zdrojů energie, komunitní energetika	44
Přehled dotačních možností pro občany a obce	48
Závěr – co si z příručky odnést a co zkusit jako první	52

Venkov: Příběhy, inspirace a možnosti pro každodenní život

Představte si venkov, kde se dobře žije, pracuje a kde má smysl plánovat budoucnost. Aby byl takovým přirozeným místem pro život, musíme o něj pečovat a podporovat ho. Ať už jde o krajinu, vodu a půdu, zdravé lesy nebo dostupné potraviny či podporu podnikání. Vytváření takových podmínek je jedním z cílů Ministerstva zemědělství. Klade přitom důraz na péči o krajinu, aby byla odolná a zdravá, a to včetně zadržování vody v krajině kvůli předcházení suchu a podpoře biodiverzity. Věnuje pozornost lesnictví a ochraně půdy, které jsou klíčové pro udržení zdravého životního prostředí

a stability celého venkova, a stranou nezůstává samozřejmě ani podpora místních potravin a podnikání, aby peníze i práce zůstávaly v regionech, a aby se na venkov rádi vraceli mladí lidé. V neposlední řadě podporuje inovace v zemědělství, díky nimž mohou místní farmáři a podnikatelé využívat moderní přístupy a technologie, které zajišťují šetrnější a efektivnější hospodaření. Vláda ve svém programovém prohlášení dává najevo, že venkov není okrajové téma, ale důležitá součást celku. A tato příručka je jakýmsi překladem tohoto dokumentu do konkrétních příběhů.

Proč příručka vznikla

Venkov je domovem, místem, kde se setkává práce s krajinou, tradice s novými nápady a sousedství s každodenním životem, jeho radostmi i starostmi. Pro někoho je venkov domovem od narození, pro jiného návratem ke kořenům, pro další klidným místem, kde chtějí vychovávat děti nebo uskutečnit své sny a nápady. Pro všechny bez rozdílu je ale venkov živým organismem, který potřebuje péči, zájem a spolupráci.

Tato příručka vznikla proto, aby ukázala, že zemědělství není vzdálený obor odehrávající se „někde na polích“, ale že je nedílnou součástí každodenního života na venkově. Že ovlivňuje podobu krajiny kolem obce, dostupnost místních potravin, stav lesů, vodu v krajině i pracovní příležitosti. Ministerstvo zemědělství se dlouhodobě právě těmto oblastem věnuje a podporuje venkov tak, aby se tam lidem dobře žilo dnes i v budoucnu.

Cílem této příručky není vysvětlovat zákony ani citovat předpisy. Má inspirovat, vést k zamyšlení a krokům, které může udělat každý z nás. Ať už jste aktivní ve spolku, vlastníte kus lesa, chcete se dát na včelaření, nebo prostě chcete, aby vaše obec byla hezkým místem, kde se lidem dobře žije a kam se lidé rádi vrací.

Tato příručka vznikla pro všechny, kteří chtějí na venkově žít aktivně, rozumět tomu, co se kolem nich děje, a umět si najít cestu k informacím a možnostem podpory. Nečekejte paragrafy ani složité formulace. Provedeme vás venkovem, ukážeme praktické příklady a inspiraci. Pomůžeme vám vidět souvislosti a nabídneme inspiraci, co můžete udělat vy sami.

Jak příručku číst

Možná ji přečtete najednou, možná jen po kapitolách. Záleží jen na vás. Každá kapitola je krátká: nejdřív si řekneme, co je dobré vědět, potom jak do tématu zapadá Ministerstvo zemědělství, pak přijdou naše tipy a nakonec poradíme, kde

najdete další informace. A protože život na venkově je hlavně o lidech, textem se prolínají ukázky situací, které asi znáte z vlastní obce.

Příručka ukazuje možnosti a nabízí cesty, jak se do nich zapojit. Někdy stačí málo: zvednout telefon, domluvit se se sousedy, dát dohromady malý spolek, nebo jen vědět, kde hledat správné informace.

Společenský život a komunitní dění na venkově, činnost Místních akčních skupin

Co je důležité vědět

Společenský život na venkově se neodehrává jen „v kulturním domě“. Odehrává se na návsi, na hřišti, u hasičárny, u rybníka, v hospodě, na dvoře u sousedů, na poli u cesty... A právě v tom je venkov výjimečný, mnoho věcí se tu děje přirozeně. Často stačí, aby se lidé potkali a někdo prohodil „Pojďme to udělat“.

Na komunitní akce se nahlíží jako na zábavu – výlov, hody, dožínky, trhy, slavnost sousedů, posvícení, dětský den, brigáda na sázení stromů nebo společné grilování na návsi. Pro obce ale mají mnohem hlubší význam. Jsou to chvíle, kdy si každý uvědomí, že není sám. Když se daří komunitě, projeví

se to i ve zdánlivých maličkostech: někdo ochotně poradí, někdo půjčí nářadí, někdo pomůže novým sousedům, někdo vezme babičku na nákup. A to dělá z venkova příjemné místo k žití.

Asi jste sami narazili například na opravenou lavičku u rybníka, nebo jste zjistili, že někdo obnovil starou cestu, jiný dal dohromady výstavku starých fotek. Nebo někoho napadlo udělat místní trh. V několika domácnostech upekli koláče, někteří sousedé přivezli stoly, včelař med, zahrádkáři sazenice, někdo nabídl mošt. Zkrátka spojili se lidé, kteří se třeba do té doby jen míjeli. Venkov má sílu dávat věcem tvář – jen

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Víte, že Ministerstvo zemědělství podporuje komunitní život na venkově dlouhodobě a systematicky tím, že vytváří prostor a podmínky pro spolupráci lidí přímo v daném území? Základní myšlenkou této podpory je, že o rozvoji venkova nemají rozhodovat centrální instituce „od stolu“, ale sami místní aktéři, kteří své prostředí znají nejlépe a mají přirozený zájem ho rozvíjet.

Na rozvoji venkova se velkou mírou podílí evropské dotace ze Strategického plánu společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (SP SZP). Hlavním nástrojem této podpory je zejména intervence LEADER, kdy místní aktéři mohou společně řešit konkrétní problémy území, podporovat služby v obci a posilovat komunitní život a sociální kapitál. MAS a jejich spolupráce s ostatními subjekty tak velkou měrou posilují sociální soudržnost, což je jeden z cílů rozvoje venkova. Ministerstvo je nevnímá jen jako administrátory dotací, ale především jako nositele komunitního rozvoje. Právě prostřednictvím MAS se totiž daří propojovat lidi, sbírat nápady, hledat shodu v území a převádět místní potřeby do konkrétních projektů. Díky tomu vznikají aktivity, které mají skutečný dopad na každodenní život obcí – od zázemí pro

potřebuje příležitost. A v tom hrají důležitou roli i místní podniky a zemědělci. V některých obcích je zemědělec „ten, kdo jezdí s technikou“. V jiných je to někdo, kdo pomůže s organizací, přiveze balíky slámy na sezení, uspořádá prohlídku své farmy i s ukázkou strojů pro děti. Pro místní podnikatele zároveň platí, že pokud je v obci živo, lidé si snáze zvyknou nakupovat přímo u nich. Komunita a lokální ekonomika jsou úzce propojené – když se rozprouďí jedna, často pozitivně ovlivní i tu druhou.

A teď praktická rada: existují skupiny, které umí energii komunity proměnit ve skutečné projekty a zároveň poradit,

spolkovou činnost přes komunitní akce až po drobnou infrastrukturu, která podporuje setkávání lidí.

Kromě přímé podpory projektů ale ministerstvo hraje důležitou roli také v podpoře vzdělávání a sdílení zkušeností tím, že se podílí na organizaci konferencí, seminářů a tematických setkání. Na nich si mohou aktéři vyměňovat příklady dobré praxe a navazovat nové spolupráce. Tím se posiluje schopnost místních komunit fungovat samostatně, učit se navzájem a přenášet osvědčené postupy do dalších území.

jak se dostat k jejich podpoře. Jsou to místní akční skupiny (MAS): partnerství lidí, obcí, spolků a podnikatelů v určitém území, které společně plánuje a podporuje rozvoj regionu metodou LEADER – tedy tak, aby nápady nevznikaly „shora“, ale hlavně z místních potřeb.

MAS často fungují jako místní „rozvojová kancelář“, protože znají území, znají aktéry, umí propojovat a umí říct, co už se někde osvědčilo. Pro občana je příjemné i to, že MAS obvykle nekomunikují jazykem paragrafů, ale běžnou mluvou: „Tohle by šlo, tohle by bylo lepší udělat takhle, tady máte kontakt, tady je příklad.“

Tipy pro občany

*„Chci, aby se u nás něco dělo
– jak mám postupovat?“*

Začněte jednoduchou otázkou: „Co by lidi v obci potěšilo za tři týdny?“ Ne za rok. Ne „až bude dotace“. Za tři týdny. V tu chvíli se vám v hlavě zúží výběr na to, co je reálně proveditelné. Může to být jarní úklid s opékáním, malý blešák, sousedská snídaně na návsi, promítání starých fotek s vyprávěním, výměna sazenic, ukázka včelaření, odpoledne deskových her. Cíl není udělat „dokonalou akci“. Cíl je udělat první krok, po kterém už snáze přijde druhý.

Představte si, že jste to vy, kdo napíše na obecní Facebook nebo na vývěsku: „V sobotu od tří u hřiště – doneste něco na ochutnání a vezměte si deky. Seznámíme se.“ Vypadá to obyčejně. A přitom právě takové obyčejné věci často mění atmosféru obce víc než velké projekty.

*„Chci uspořádat trh nebo jarmark
– jak mám postupovat?“*

Začněte seznamem lidí, ne seznamem povinností. Kdo v okolí něco vyrábí, pěstuje, peče, chová? Kdo má med? Kdo dělá mošt? Kdo plete košíky? Kdo pěstuje bylinky? Kdo umí udělat domácí limonádu? Když dáte dohromady deset jmen a každému napíšete „Zkusili bychom malý trh, šel/šla bys do toho?“, rychle zjistíte, jestli je chuť něco podniknout. Teprve potom řešte místo, čas a propagaci.

A teď praktická zkušenost: první trh bývá nejlepší udělat jako součást něčeho, co už existuje. Například oslava dne dětí, dožínek, výlovu nebo sousedská slavnost. Lidé přijdou kvůli akci a vy jim přidáte „bonus“ v podobě trhu. Druhý nebo třetí rok už z toho může být samostatná akce.

„Chci, aby se zapojili zemědělci a místní podniky – jak mám postupovat?“

Zkuste to obrátit. Ne „pomůžete nám?“, ale „co by pro vás mělo smysl?“. Často se stává, že místní podnik podpoří akci malým sponzorským příspěvkem, ale ještě raději se aktivně zapojí – například formou ochutnávky, prohlídkou výroby, předvedením řemesla nebo uspořádáním soutěže pro děti. Zemědělec může „otevřít farmu“ s krátkou prohlídkou a vysvětlením, co se děje na poli, proč se seje, jak se sklízí. Lidi často zajímá, jak věci spolu souvisejí – stačí jim k tomu dát příležitost a vysvětlit to jasně a lidsky.

„Chci zapojit MAS – jak mám postupovat?“

MAS je místní průvodce, nečeká, až přinesete hotový projekt. Většinou stačí přijít s nápadem v jedné větě: „Chceme oživit náves, aby tam lidi trávili čas.“ Nebo: „Chceme zázemí pro komunitu, aby se tu dalo dělat víc akcí.“ Nebo: „Chceme místní službu, kterou teď nemáme.“ Zástupce MAS se vás pak zeptá, kdo je cílová skupina, co už v obci je, co chybí, jak by to mohlo fungovat. Přesně to je moment, kdy se nápad začne měnit v konkrétní plán. MAS fungují jako partnerství veřejného, soukromého i neziskového sektoru a pracují metodou LEADER „zdola nahoru“.

„Chci udržet komunitu dlouhodobě – jak mám postupovat?“

Tajemství úspěšně udržitelné komunity spočívá ve střídání rolí. Nesmí to stát na jednom člověku. V praxi pomáhá udělat si po každé akci krátkou „kuchyňskou poradou“: co se povedlo, co zjednodušit, kdo co zařídí příště. A také si dopřát pochvalu. Třeba jen úplně jednoduché „Bylo to moc příjemné“ dokáže dodat energii na celé měsíce.

A ještě jedna věc, která zní jednoduše, ale funguje: dejte lidem možnost být jakýmkoli způsobem u toho. Někdo nepříjde na brigádu, ale upeče buchtu. Někdo nepříjde na schůzi,

ale půjčí přívěs. Někdo nepůjde na pódium, ale udělá plakát. Když každému umožníte přispět podle jeho možností, komunita bude růst přirozeně a bez tlaku.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Rozvoj venkova – LEADER, Místní akční skupiny,
Venkov – Akce

Národní síť MAS – Co jsou MAS
<https://www.nsmas.cz/o-nas/co-jsou-mas/>

Činnost místních spolků (myšlivost, rybářství, včelařství, chovatelství a zahrádkářství)

Co je důležité vědět

Místní spolek je na venkově často víc než koníček. Je to způsob, jak mít kolem sebe lidi, se kterými si rozumíte, a jak být součástí něčeho, co přesahuje jeden volný víkend. Myslivci, rybáři, včelaři, chovatelé drobných zvířat i zahrádkáři mají něco společného: jsou propojení s krajinou a s rytmem roku. A tento rytmus na venkově dělá život příjemně srozumitelný – jaro je o startu, léto o péči, podzim o sklizni a zima o zaslouženém oddechu.

Jestli jste úplný nováček, je dobré si uvědomit, že se ve spolcích často setkávají lidé, kteří mají za sebou léta zkušenos-

tí a tradic. Někdy používají vlastní výrazy a zkratky – není to schválně, prostě je to podobné jako v každém řemesle, kde si člověk postupně osvojí specifický slovník. I když vám ze začátku nemusí být všechno jasné, spolky jsou obvykle bezpečným místem pro učení, protože zde platí, že zkušenosti se předávají.

Zároveň platí, že ve spolku není potřeba být hned „vidět“. Můžete být typem člověka, který raději přijde pomoci na brigádu, vezme si na starost nějakou drobnost, přijde s nápadem nebo udělá práci, kterou jiní dělat nechtějí – a přesto

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Možná nevíte, že Ministerstvo zemědělství nevnímá spolky jen jako volnočasové aktivity, ale jako důležité partnery péče o krajinu, přírodu a venkovské tradice. Proto poskytuje finanční podporu na konkrétní aktivity, které mají smysl nejen pro samotné členy spolků, ale i pro okolí – péči o přírodu, vodu, zvěř, opylovače, tradiční hospodaření a místní zvyky. Zároveň vytváří podmínky pro to, aby se spolky mohly zapojovat do místního života – spolupracovat s obcemi, školami a dalšími organizacemi a podílet se na komunitních aktivitách. Díky této podpoře zůstávají tradiční spolky živou součástí venkova a dál přispívají k péči o krajinu i k tomu, aby se lidé v místě, kde žijí, cítili dobře.

Ministerstvo zemědělství prostřednictvím národních dotací podporuje vybrané činnosti mysliveckého hospodaření poskytováním služeb a finančních příspěvků. Ty směřují především na zlepšování životního prostředí zvěře, podporu ohrožených druhů, chov a výcvik národních plemen loveckých psů a loveckých dravců, snižování početních stavů některých druhů zvěře či na ozeleňování krajiny. Rybářským spolkům poskytuje ministerstvo z národních dotací podporu na péči o vodní prostředí a rybí obsádku. Z Operačního programu

Rybářství na období 2021–2027 pak například podporu na vysazování úhoře říčního do vybraných rybářských revírů v povodí řek Labe a Odry a na investice do akvakultury. Finanční podpory včelařům jdou z Ministerstva zemědělství prostřednictvím SP SZP, a to na školení pro včelaře a výstavnictví, investice do hmotného majetku, boj proti včelím nákazám, racionalizace kočování včelstev, plemenářské práce a analýzy včelích produktů. Ministerstvo zemědělství dále podporuje včelařství pomocí národního dotačního titulu. Zahrádkářské spolky mohou využít především nepřímé podpory Ministerstva zemědělství, která spočívá v programech zaměřených na rozvoj venkova, komunitní život a místní spolupráci. Přes MAS mohou zahrádkáři získat podporu například na komunitní zahrady. MAS také může realizovat projekty zaměřené na vzdělávací aktivity nebo místní akce. Tím se zahrádkářství propojuje s komunitním životem obcí a podporuje mezigenerační setkávání i vztah lidí k půdě. Místní pobočky Českého svazu chovatelů mohou získat podporu prostřednictvím financování v rámci podpory pro nestátní neziskové organizace i v rámci genové rezervy národních plemen králíků, holubů, drůbeže či ovcí. Všechny spolky mohou využít i podporu na společné zázemí prostřednictvím MAS a SP SZP.

budete pro spolek důležití. V dobrých spolcích se nepočítá, kdo nejvíc mluví. Počítá se, na koho se dá spolehnout.

A ještě jedna věc: spolky nejsou uzavřené kluby. Naopak – často drží komunitu pohromadě. Hasiči dělají akce, myslivci se starají o tradice a krajinu, rybáři udržují rybník jako živé místo, včelaři umí přinést do obce nenahraditelné opylovače, vůni medu a současně obrovské množství praktického know-how, chovatelé drobných zvířat uchovávají tradice skrze chov králíků, drůbeže či holubů, zahrádkáři zkrášlují vesnici a dělají se se sousedy o úrodu ze svých zahrad.

Tipy pro občany

„Chci se stát členem spolku – jak mám postupovat, když nikoho neznám?“

Jděte na veřejnou akci, kterou spolek pořádá. Nebo na brigádu, pokud je vyhlášená. Nemusíte se hned hlásit o členství, ale jděte tam s tím, že chcete pochopit, jak to funguje. Většinou stačí zajít po akci za někým z organizátorů a říct: „Líbilo se mi to, chtěl/a bych se zapojit. Co se u vás dá dělat, čím můžu začít?“ To rádi uslyší, protože jste konkrétní a zároveň pokorní.

„Chci začít se včelařením – jak mám postupovat?“

U včel se vyplatí začít pomalu. Nejlépe tak, že si najdete někoho zkušeného, kdo vám umožní všechno sledovat v praxi. Přijďte jen tak „na pozorování“ aspoň na jednu sezónu. Uvi-

díte, jak vypadá práce včelaře na jaře, co se děje v létě, jak se připravuje na podzim a co se děje v zimním období. Zjistíte, jestli vás baví práce se včelami, nebo spíš svět kolem nich: med, vosk, svíčky, péče o zahradu, bylinky, komunitní prodej.

Prakticky se dá začít i tak, že si místo nákupu všeho vybavení hned na začátku domluvíte „dílní roli“, takže pomůžete s vytáčením medu, s přípravou sklenic a další potřebnou prací kolem včelaření. Spolek pozná, jestli jste spolehliví, vy poznáte, jestli vám to sedí. A až potom dává smysl začít řešit vlastní úly.

„Chci k rybářům – jak mám postupovat?“

Nejdřív si ujasněte, jestli vás láká rybaření jako zážitek, nebo rybník jako místo. Pro mnoho lidí je nejkrásnější právě

to druhé: rybník je centrem života obce, místem pro procházky, pro děti, brigády a setkání. Rybářské spolky často potřebují pomoc při údržbě břehů, při organizaci závodů, komunitních akcích, výloveh. Když přijdete s větou „rád/a pomůžu s čímkoli praktickým“, obvykle se rychle začleníte.

 „Chci mezi zahrádkáře – jak mám postupovat?“

Začněte jedním záhonem nebo jednou plodinou. Úspěch je nejlepší motivace. Když se zadaří s první úrodou, logicky se začnete o přebytky, ale i zkušenosti dělit. V tu chvíli se často otevrou dveře do spolku samy. Zahrádkáři mají rádi lidi, kteří chtějí dělat věci poctivě a s radostí. A zahrádkářský spolek je i zdrojem praktické výměny, ať už sazenic nebo rad a doporučení, jak nakládat s místní půdou.

 „Chci k myslivcům – jak mám postupovat?“

Myslivost je soubor činností s cílem ochrany zvěře, jejího životního prostředí, zachovávání mysliveckých tradic a zvyků. Pokud vás láká, zkuste začít přes běžný kontakt, tedy přijít na společnou brigádu, nabídnout pomoc při péči o prostředí, zúčastnit se akcí místních mysliveckých spolků. Nechte si od myslivců vyprávět o zajímavém chování jednotlivých druhů zvěře, naučte se rozpoznávat stopy, seznamte se s mysliveckou činností v honitbě v průběhu celého roku. A vy časem poznáte, jestli vás samotné fascinuje nahlédnout do tajů přírody.

 „Mám strach, že budu „nový/nová“ a nebudu se hodit – jak mám postupovat?“

Každý byl jednou nový. Nejlepší je pravidelně se zapojovat. Přijít třikrát po sobě na setkání nebo brigádu je často víc než jedno velké nadšení, které zmizí. A nebojte se říct: „Jsem začátečník. Učím se.“ Většina lidí na venkově oceňuje přímost.

A ještě jedna věc: spolek může být i rodinná věc. Někdo přijde kvůli dětem, někdo kvůli dědečkoví, někdo kvůli tomu, že se chce obklopit „svými lidmi“. Všechno je správně. Důležité je, aby vás to bavilo a aby to dávalo smysl vašemu životu.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství

www.mze.gov.cz

Témata: Myslivost; Příspěvky na vybrané myslivecké činnosti; Rybářství a rybníkářství, Operační program Rybářství na období 2021–2027, Včelařství, Dotace nestátním neziskovým organizacím

Český zahrádkářský svaz, z.s.

<https://www.zahradkari.cz/>

Český svaz chovatelů drobného zvířectva

<https://cschdz.eu/>

Místní zaměstnanost a podnikání

Co je důležité vědět

Místní práce a podnikání jsou pro venkov něco jako krevní oběh. Když obcí proudí práce a služby, obec je živější: funguje obchod, hospoda, řemeslník, škola, kroužky. Když se možnosti práce vytrácejí a lidé odjíždějí, venkov se nestane horším místem – jen se stane místem, kde se méně setkáváte. A to pak znamená méně nápadů, méně spontánních akcí a postupně i méně odvahy pouštět se do čehokoli nového.

Dobrá zpráva je, že venkov má na rozdíl od města obrovskou výhodu: umí spojovat práci s místem a s přírodním rytmem.

Na venkově může podnikání vznikat z toho, co je „po ruce“: půda, sady, les, voda, tradice, řemeslo, krajina. A když se to udělá chytře, vznikají věci, které se ve městě těžko kopírují: květinové farmy s předplatným kytic, moštárny, sušárny ovoce, malé zpracovny, lokální pálenice s ochutnávkami, agroturistika, farmářské prodejny a kavárny, komunitní služby, půjčovny vybavení, dílny, kde se opravuje a vyrábí.

Zároveň je na venkově vidět silné téma generační obměny. Někdo roky budoval podnik – a přichází moment, kdy by rád předal otěže. Mladí lidé často chtějí zůstat, ale potřebují

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství se rozvoji podnikání na venkově věnuje prostřednictvím programů a intervencí v rámci SP SZP, které míří na projekty a investice přímo v daném území. Konkrétně jde jak o podporu podnikání v zemědělství, potravinářství a lesnictví, tak podporu rozvoje nezemědělských činností, jejichž cílem je podnítit ekonomickou aktivitu na venkově a s tím související podporu zaměstnanosti v dané lokalitě a zachování či rozvoj služeb ve venkovských oblastech. Podpora je určena k tomu, aby zemědělským podnikatelům umožnila rozšířit své aktivity i mimo oblast zemědělství, a to především prostřednictvím investic do stavebních úprav a technologií. Cílem je, aby díky těmto činnostem získali další, nové zdroje příjmů. Typickými možnostmi rozšiřování podnikání na venkově jsou např. pečení koláčů a dortů nebo výroba zmrzliny a čokolády, rozvoj tradičních řemesel, zpracování dřeva, specializované stavební práce nebo rozvoj agroturistiky.

Dále je to intervence pro zahájení činnosti mladého zemědělce, která má napomoci generační výměně v zemědělství – přilákat a udržet mladé zemědělce v oboru a usnadnit jim první kroky v podnikání formou grantu na realizaci jejich

vidět, že to půjde nejen srdcem, ale i prakticky: že se dá navázat na zkušenost, že existuje prostor pro inovaci a že není ostuda říct si o radu.

Důležité je také vnímat, že místní zaměstnanost není jen o „velkých zaměstnavatelích“. Někdy ji drží stovky drobných činností: někdo jezdí s bagrem, někdo dělá střechy, jiný pečce koláče, další opravuje kola, někdo má e-shop s regionálními výrobky, jiný vozí obědy seniorům. Venkovské podnikání je často mozaikou tvořenou vzájemně se doplňujícími kousky.

podnikatelského plánu. Tato podpora umožní snáze získat potřebné peníze pro rozjezd vlastního hospodaření.

Podporu pro své podnikání můžete získat opět prostřednictvím MAS v intervenci LEADER, které podporují jak stavební výdaje, tak pořízení strojů a technologií pro drobnější podnikatelské záměry.

Tipy pro občany

„Chci najít práci v místě bydliště – jak mám postupovat?“

Začněte tím, co je na venkově nejúčinnější: osobní kontakt. Udělejte si pro sebe malý seznam – ne firemních názvů, ale lidí. Kdo v okolí podniká? Kdo má dílnu? Kdo má farmu? Kdo má sad? Kdo dělá stavební práce? Kdo provozuje služby? Pak si vyberte tři, kteří vám jsou nejbliž, a napište nebo zavolejte jim s jednoduchou prosbou: „Jsem z obce, mám chuť pracovat, můžete se se mnou potkat na pět minut? Rád/a bych zjistil/a, jestli se u vás dá nějak pomoci.“

Na venkově často nefunguje nábor přes inzerát, ale přes moment, kdy se člověk ukáže jako spolehlivý. Jedna výpomoc může otevřít dveře k další.

„Chci začít podnikat v malém – jak mám postupovat?“

Začněte testem. Vymyslete službu nebo produkt, který umíte dodat bez velké investice. Někdy to může být sezónní věc: jarní sazenice, letní kytice, podzimní mošt, zimní balíčky s místními dobrotami. Když test vyjde, teprve potom plánujte rozšíření.

Příklad: chcete květinovou farmu. První rok můžete pěstovat na malém políčku a nabídnout „kyticí týdne“ pro sousedy. Uděláte jednoduchý systém: lidé si kytici vyzvednou v sobotu dopoledne u vás nebo u obchodu. Druhý rok přidáte workshop vázání. Třetí rok se spojíte s místní kavárnou. Když to roste postupně, roste i vaše jistota – a zároveň si budujete komunitu zákazníků.

„Chci zřídit malou zpracovnu – jak mám postupovat?“

U zpracovny je dobré začít od konce: komu budete prodávat? Pokud odpověď zní „místním lidem a pár restauracím“, je to výborné. Pak je potřeba dopředu vymyslet, v čem budete jedineční. U moštárny může být jedinečnost v tom, že děláte mošt z místních odrůd a máte „moštovací soboty“ jako komunitní událost. U sušárny může být jedinečnost v tom, že sušíte lokální ovoce a děláte balíčky pro školy nebo malý místní e-shop.

„Chci se vrátit na venkov a něco převzít po rodičích – jak mám postupovat?“

Začněte rozhovorem o tom, co chcete zachovat a co chcete změnit. U generační obměny často pomáhá, když si obě strany řeknou: „co je pro mě důležité“. Pro rodiče může být důležité, aby se neztratila poctivost a dobré jméno. Pro mladé může být důležité, aby se podnik posunul a byl moderní. Když se to řekne nahlas, vznikne prostor pro kompromis. A ten na venkově znamená často jednu věc: „Zkusíme to krok po kroku.“

„Chci, aby podnikání pomáhalo obci – jak mám postupovat?“

Napojte podnikání na komunitu. Nabídněte něco, co se stane součástí života obce: samosběr, trh, ochutnávka, exkurze, malý festival. V tu chvíli už nejste „jen podnikatel“. Jste někdo, kdo přináší do obce zážitek a důvod se potkávat. Právě toto představuje na venkově tu největší hodnotu.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Místní akční skupiny, Zásady pro poskytování dotací, Podpory rozvoje venkova, Operační program Rybářství na období 2021–2027, Poradenství, Vzdělávání, Precizní zemědělství

Národní síť MAS – Co jsou MAS
<https://www.nsmas.cz/o-nas/co-jsou-mas/>

Prodej ze dvora a místní potraviny

Co je důležité vědět

Lokální potraviny mají jedinečnou hodnotu: nesou s sebou příběh, který je nám blízký. Když si koupíte med od včelaře z vedlejší obce, víte, kde včely létají. Když si koupíte brambory z automatu u farmy, víte, z kterého pole jsou. Když přijedete na malý trh a koupíte potravinu, máte možnost prohodit pár slov s člověkem, který ji vyrobil. A právě to dělá z místních potravin něco víc než jen nákup. Je to vztah.

Na venkově se navíc přirozeně objevují formy prodeje, které nejsou ve městech až tak obvyklé. Ať už je to pojezdna prodejna, mlékomat, masomat, rybomat, automat na brambory,

vejce „u vrat“, sezónní stánek u pole. Když fungují dobře, šetří čas, posilují místní ekonomiku a dávají lidem důvod zastavit se, popovídat si, potkat souseda.

Důležitá věc je i to, že prodej ze dvora bývá pro drobné farmáře nebo výrobce způsobem, jak si udržet stabilitu. Když prodáváte přímo, získáváte okamžitou zpětnou vazbu: co lidem chutná, co chtějí, co jim chybí. A lidé získávají jistotu, že podporují někoho, kdo hospodaří v jejich krajině. Pokud je to ekologický zemědělec, tak navíc hospodaří šetrně k životnímu prostředí ve vašem okolí a poskytuje chovaným zvířatům

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

K prodeji ze dvora existuje oficiální informační rozcestník na webu Bezpečnost potravin, kde je „prodej ze dvora“ samostatná kategorie s potřebnými informacemi.

Ministerstvo zemědělství se dlouhodobě snaží drobným zemědělcům prodej ze dvora zpřehlednit, a hlavně usnadnit úpravou podmínek pro malé producenty. Pro spotřebitele je podstatné, že stát tímto jasně ukazuje svou podporu přímého propojení mezi výrobcem a zákazníkem a zároveň zajišťuje, aby veřejnost měla přístup k informacím prostřednictvím oficiálních zdrojů.

Ministerstvo podporuje lokální zpracování a prodej potravin přes SP SZP, konkrétně díky podpoře zpracování zemědělských produktů, které je podporováno prostřednictvím pořízení strojů, nástrojů a zařízení pro zpracování zemědělských produktů nebo modernizace zpracoven, ale i v rámci investice související s přímým uváděním zemědělských produktů na trh. Podpora se týká výstavby a renovace prodejen, pojízdných prodejen a stánků, přímého prodeje ze dvora, prodejních automatů nebo vybavení prodejen a také investice do vytvoření e-shopů a webových stránek.

lepší životní podmínky. Ekofarmy mají svá zvířata venku na pastvinách, takže je často možnost jít se s dětmi projít okolo a podívat se na spokojeně se pasoucí krávy, ovce, kozy nebo koně.

K prodeji ze dvora patří také jednoduchá, ale důležitá věc: slušnost a důvěra. Na venkově se často prodává „bez velkých řečí“. A přesto je dobré, když se věci dělají přehledně: označení, informace, jednoduchá pravidla. Ne proto, že by lidé byli podezřívaví, ale proto, že přehlednost buduje důvěru a důvěra buduje dlouhodobou poptávku.

K této problematice jsou také organizovány workshopy či exkurze, kde můžete nasbírat inspiraci. Některé příklady byly zpracovány i do tematických publikací.

Tipy pro občany

„Chci začít nakupovat místně – jak mám postupovat, když nevím, kde začít?“

Začněte jednou věcí týdně. Vyberte si něco, co je pro vás jednoduché a co se dobře spotřebuje: vejce, brambory, med, sezónní zelenina. Většinou zjistíte, že jakmile jednou začnete, informace se začnou objevovat samy: soused vám řekne, kde berou mléko, kam jezdí pojízdňá prodejna, kdo má mošt.

Zkuste si z toho udělat malý rituál. Například sobotní procházku kolem farmy nebo kolem automatu. Venkov má výhodu, že nákup může být zároveň příjemná chvíle venku.

„Chci, aby u nás fungovala pojízdňá prodejna – jak mám postupovat?“

Zkuste zjistit, jestli už nějaká v okolí jezdí. Mnoho pojízdňých prodejen má trasu přes více obcí a často stačí přidat

zastávku, pokud se domluví stabilní čas a místo. V praxi funguje, když se spojí několik lidí a řeknou: „Budeme tam pravidelně.“ A když se přidá informace v obecním rozhlasu a na vývěsce, lidé si rychle zvyknou.

„Chci u nás mlékomat / masomat / automat na brambory – jak mám postupovat?“

U automatů funguje jednoduché pravidlo: dobré místo a spolehlivý provoz. Dobré místo znamená, že se tam dá zastavit, je to bezpečné, lidé kolem chodí nebo jezdí. Spolehlivý provoz znamená, že se automat doplňuje, je čistý a lidé vědí, kdy má smysl se zastavit.

Pokud jste občan, který chce automat v obci, nejlepší je spojit se s obcí a s místním producentem. Obec může pomoci s místem a komunikací, producent s obsahem. A vy můžete být tím, kdo pomůže nastavit jednoduchou domluvu a udržet ji.

„Chci mít farmářský stánek na akci – jak mám postupovat?“

Začněte s místními. Udělejte stánek jako součást existující akce. Pozvěte včelaře, zahrádkáře, někoho s pečivem, někoho s moštem. Udělejte to jednoduše: dva stoly, jedna cedule, pár produktů. Lidé se naučí, že na akci se dá koupit něco dobrého. Příště přijdou znovu. A když se to podaří třikrát, máte začátek tradice.

„Chci se zorientovat v informacích a ne-mít v tom zmatek – jak mám postupovat?“

Používejte oficiální zdroje jako první volbu, když hledáte obecné informace o prodeji ze dvora. Právě proto existuje specializovaný web věnovaný tomuto tématu. Vyplatí se sledovat i oficiální tiskové zprávy, které shrnují, co se mění a proč.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Potraviny, Investice do zpracování zemědělských produktů, Venkov – Akce, Venkov – Publikace a dokumenty, Biopotraviny, Biopotraviny ve veřejném a školním stravování

Prodej ze dvora / Bezpečnost potravin
<https://bezpecnostpotravin.cz/kategorie/prodej-ze-dvora/>

Zemědělství žije
www.zemedelstvizi.cz, Najdi svého zemědělce

Potravinový ombudsman

Co je důležité vědět

Když se mluví o potravinách, většina lidí na venkově to nevnímá jako abstraktní téma. Potraviny jsou každodenní realita. Někdo je pěstuje, vyrábí, někdo zpracovává, někdo prodává a všichni je nakonec kupujeme a jíme. Někdy se navíc setkáváme s potravinami označenými jako BIO, to jsou ty, které pocházejí z ekologického zemědělství. Právě proto je důležité, aby se v tomto řetězci lidé vyznali a měli pocit, že existuje místo, kde se mohou ptát, hledat vysvětlení a případně upozornit na problém. A přesně tady má své místo potravinový ombudsman.

Jeho role vznikla jako reakce na to, že téma potravin je pro spotřebitele často nepřehledné. Setkávají se s různými informacemi o cenách, kvalitě, původu, značení nebo maržích, ale obtížně se v tom orientují. Potravinový ombudsman je jim průvodcem a prostředníkem, nikoli kontrolórem s razítkem. Jeho úkolem je pomáhat srozumitelně vysvětlovat, jak potravinový řetězec funguje, co všechno cenu potravin ovlivňuje a jaké má spotřebitel nebo producent možnosti.

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Je důležité vědět, že Ministerstvo zemědělství zřízením role potravinového ombudsmana dává najevo, že téma potravin nechce řešit jen technicky nebo úředně, ale hlavně jednoduše a srozumitelně. Ombudsman funguje v rámci rezortu a opírá se o odborné zázemí ministerstva, zároveň je ale předurčený ke komunikaci s veřejností. To znamená, že informace, které poskytuje, vycházejí z oficiálních dat a přehledů, ale jsou podané tak, aby jim rozuměl i člověk, který se potravinami profesionálně nezabývá.

Tímto krokem Ministerstvo zemědělství výrazně otevírá dveře větší otevřenosti v oblasti potravin a přináší jasně a přehledné kontaktní místo pro všechny, kteří hledají odpovědi na své otázky. Pro občany i výrobce je důležité, že nejde o „další úřad“, ale o službu, jejímž posláním je propojovat a srozumitelně vysvětlovat složité otázky. Ombudsman může pomoci například s orientací v informacích o původu potravin, o tom, jak fungují vztahy mezi výrobcí, zpracovateli a obchodem, nebo kde hledat ověřené informace o potravinách.

Z pohledu venkova je velkým přínosem i vzdělávací rozměr jeho role. Ministerstvo zemědělství totiž dlouhodobě staví

Pro venkov je důležité i to, že potravinový ombudsman není zaměřen jen na spotřebitele v roli „kupujících“. Stejný význam má i pro zemědělce, drobné výrobce a regionální potravináře. Ti se často pohybují mezi několika světy: vyrábějí potraviny, prodávají je přímo nebo přes další články řetězce a zároveň se setkávají s očekáváním veřejnosti. A díky ombudsmanovi se mohou tyto světy potkat ve věčné rovině.

Ale je důležité vědět, že potravinový ombudsman nemá nahrazovat jiné instituce. Jeho rolí je především komunikace, mediace a osvěta. Tedy vysvětlovat, dávat souvislosti, pomáhat

na podpoře lokální produkce, regionálních výrobků, biopotravin a krátkých dodavatelských řetězců. Potravinový ombudsman do této snahy zapadá tím, že pomáhá veřejnosti srozumitelně vysvětlovat hodnotu lokálních potravin a jejich místo v každodenním životě.

Ministerstvo zemědělství nabízí občanům podporu prostřednictvím webového portálu Potravinový ombudsman, kde najdou všechny potřebné informace o jeho činnosti i praktické návody, jak jednoduše a efektivně podat podnět ke kontrole.

s orientací a v případě potřeby nasměrovat podnět tam, kde má být řešen. Pro spotřebitele je cenné už to, že ví, na koho se obrátit.

Pro venkovské prostředí má potravinový ombudsman ještě jeden rozměr. Pomáhá posilovat důvěru v místní produkci. Když lidé lépe chápou, odkud potraviny pocházejí, jak vznikají a proč mají určitou cenu, jsou ochotnější podporovat místní výrobce a farmáře. A to je jeden z klíčových předpokladů pro živý venkov – aby se kvalitní místní potraviny nejen vyráběly, ale také nacházely cestu ke svým spotřebitelům.

Tipy pro občany

Představme si běžnou situaci. Jdete nakupovat a říkáte si, proč jsou některé potraviny tak drahé, zatímco jiné podezřele levné. Nebo vás zajímá, jak poznat, odkud potravina skutečně pochází nebo co znamenají značky, kterými je potravina označena. V takové chvíli není potřeba hledat odpovědi v různých diskusích a neověřených zdrojích. Smyslem potravinového ombudsmana je právě to, aby lidé měli možnost obrátit se na jedno místo, kde dostanou vysvětlení bez zbytečných emocí.

Podobně může potravinový ombudsman pomoci i tehdy, když někdo vyrábí nebo prodává potraviny a není si jistý, jak správně komunikovat se zákazníky, jak reagovat na jejich otázky nebo jak se orientovat v tom, co spotřebitele nejvíc zajímá. Ombudsman není poradna pro podnikání, ale může pomoci nasměrovat k relevantním informacím a zdrojům, které jsou oficiální a ověřené.

Pro občany na venkově může být užitečné brát potravinového ombudsmana také jako zdroj klidného vysvětlení v době, kdy se kolem potravin objevují silná témata a emoce. Místo rychlých soudů a zjednodušených závěrů nabízí možnost podívat se na věc z více stran. To pomáhá udržovat veřejnou debatu věcnou a přispívá k tomu, aby se téma potravin nestávalo zdrojem zbytečných konfliktů mezi městem a venkovem, spotřebiteli a výrobci.

Pokud máte otázku, pochybnost nebo chcete upozornit na něco, co se vám nezdá, je dobré začít právě zde. Už samotný fakt, že existuje místo, které se tématu potravin věnuje srozumitelně a systematicky, může přinést větší jistotu a orientaci v každodenním rozhodování.

 „Chci se zorientovat v informacích o potravinách – jak mám postupovat?“

Začněte oficiálním informačním webem. Když narazíte na otázku, na kterou se odpověď hledá těžko, využijte kontakt na ombudsmana nebo relevantní informační kanály – je to lepší než spoléhat na zkratky a dohady.

 „Chci poslat podnět – jak mám postupovat?“

Napište stručně: co řešíte, kde se to stalo, proč vám to připadá důležité, a co byste potřebovali vysvětlit. Čím jasněji to popíšete, tím snáz se to posune správným směrem.

Kde najdu více informací

Bezpečnost potravin

Představení potravinového ombudsmana;
Potravinový ombudsman

<https://bezpecnostpotravin.cz/kategorie/menu/potravinovy-ombudsman/>

Vlastníci zemědělské půdy

Co je důležité vědět

Vlastnit zemědělskou půdu je zvláštní druh jistoty. Není to jen „kus pozemku v katastru“. Je to místo, které si pamatuje období sucha i deště, časy blahobytu i chvíle, kdy je všechno náročnější. Půda je něco, co se mění pomalu – a právě proto má smysl dívat se na ni dlouhodobě. Člověk nemusí být zemědělec, aby byl dobrý vlastník. Tím je ten, kdo se zajímá, kdo se umí zeptat na správné otázky a kdo pomáhá tomu, aby půda zůstala půdou i pro další generace.

Mnoho vlastníků půdy dnes běžně žije ve městě, pozemek zdědili, nebo ho koupili jako investici. A právě proto se občas stává, že půda „funguje sama“: někdo ji má v nájmu, hospodaří na ní roky, a vlastník o ní skoro neví. Většinou to funguje, ale vyplatí se jednou za rok se na pozemek zajet podívat, projít se podél jeho hranice, podívat se, kde se drží voda, kde je půda nejvíc vystavená větru, kde by bylo vhodné vytvořit

travnatý pás nebo nechat prostor pro stromořadí či remízek. Ne proto, aby majitel „řídil hospodaření“, ale aby byl skutečným partnerem, ne jenom jménem na papíře.

Na venkově se o půdě často mluví jednoduše: „Musí se držet v kondici.“ Kondice půdy je přitom velmi praktická věc a poznáte ji i bez odborného vzdělání. Když po dešti voda rychle odteče a zůstane tvrdá křusta, něco se dá zlepšit. Když vítr zanášá prach z pole až k domům, něco se dá určitě zlepšit. Když se na jednom místě opakovaně tvoří „rýhy“ po přívalových deštích, jde to řešit. A dobrá zpráva je, že zlepšení často nevypadá jako dramatický zásah. Často to jsou drobné krajinné prvky, které se do krajiny vracejí: mez, travnatý pás, remízek, stromořadí, mokřad. Takové prvky umí krajinu ochladit, zadržet vodu, rozdělit velký prostor na menší části.

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství se tématu půdy a krajiny dlouhodobě aktivně věnuje v souvislosti se zemědělstvím a rozvojem venkova – v praxi se podpora často propojuje s přístupem, díky kterému se navracejí do zemědělské krajiny prvky zlepšující její kvalitu a odolnost vůči změnám.

Výrazným příkladem je snaha podporovat zakládání krajinných prvků, jako jsou remízky, stromořadí a další, a zároveň odstraňovat administrativní překážky. Díky tomu se tyto prvky mohou snadněji vracet do krajiny a zároveň se zvětšuje motivace pro realizaci prvků i následnou péči. Ministerstvo rovněž zpřístupňuje různé webové aplikace a portály, kde lze nalézt klíčové informace týkající se půdy.

Z pohledu vlastníka půdy je důležité, že tyto přístupy dávají smysl nejen ekologicky, ale i prakticky: půda lépe drží vodu, krajina je příjemnější a hospodaření stabilnější. A protože

se venkov často rozvíjí přes místní strategie, může být užitečným partnerem i místní akční skupina, která umí propojit nápad vlastníka, potřeby obce a reálné možnosti v území.

Prostřednictvím SP SZP podporuje Ministerstvo zemědělství skrze Agroenvironmentálně-klimatická opatření takové způsoby využití zemědělské půdy, které přispívají k ochraně a zlepšování životního prostředí a krajiny. Tato opatření pomáhají uchovávat obhospodařované oblasti s vysokou přírodní hodnotou, chránit přírodní zdroje, podporovat rozmanitost a udržovat krajinu prostřednictvím cílených podpor na zatravňování orné půdy, pěstování meziplodin, podporu biodiverzity na polích a na snižování používání pesticidů. Ministerstvo také podporuje šetrné způsoby hospodaření, které chrání přírodu a okolí, ale zároveň pomáhají vypěstovat kvalitní potraviny, které jsou zdravé pro nás všechny.

V posledních letech se o těchto prvcích mluví mnohem víc i na úrovni státu. Ne jako o „ozdobě“, ale jako o praktickém nástroji, jak vytvářet odolnější krajinu. O tom svědčí i společná iniciativa Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí na podporu zakládání krajinných prvků a snaha zjednodušovat podmínky pro jejich vznik, aby pro farmáře i vlastníky nebyly zbytečně komplikované. Mimo to je možné se domluvit s tím, kdo na půdě hospodaří, aby ji obhospodařoval dle zásad ekologického zemědělství a zlepšil tak její vlastnosti, strukturu a snížil zatížení chemickými látkami.

Pro vlastníka půdy je důležité i téma rozhodování o budoucím využití pozemku. Občas se objeví lákavá nabídka: „Tady by se hodilo něco postavit,“ „tady by se hodilo rozparcelovat,“ „tady by to mělo velkou hodnotu.“ V takové chvíli pomá-

há jednoduché pravidlo: když má jít o rozhodnutí velké, dejte si čas a dívejte se na dopady v několika vrstvách – nejen na okamžitý výnos, ale i na to, co to udělá s krajinou, obcí, vodou, okolními pozemky a s možnostmi do budoucna. Vlastník půdy je často poslední, kdo může říct: „Chci, aby to tu zůstalo jako krajina.“

Existuje ještě jedna praktická věc, na kterou je dobré si dát pozor: kolem pozemků se občas pohybují lidé, kteří dokážou být velmi přesvědčiví. Často mluví rychle, nabízejí „jednoduché řešení“ a chtějí rychlý podpis kupní smlouvy. Nejlepší ochrana není podezíravost. Nejlepší ochrana je klid. Nic nepodepisovat ve spěchu, nechat si vše poslat písemně, probrat to s někým dalším. Dobrý obchod počká. A půda si zaslouží rozhodování bez tlaku.

Tipy pro občany

„Chci být dobrý vlastník půdy, ale nejsem zemědělec – jak mám postupovat?“

Představte si, že vlastníte zahradu, jen je větší a je dál od domu. Co byste udělali jako první? Šli byste se tam podívat. Udělejte si jednou ročně procházku k pozemku. Ne jako kontrolu, spíš jako seznámení. Vezměte si pohodlné boty, projděte hranice, všimněte si tří věcí: kde se drží voda, kde je půda nejvíc vystavená větru, kde je v krajině „prázdná“, které by sneslo přirozené členění. Tuhle procházku si klid-

ně spojte s něčím příjemným – s návštěvou obce, s kávou u místního obchodu. Důležité je, aby se z toho stal návyk.

„Chci mít férový a funkční nájemní vztah – jak mám postupovat?“

Představte si, že jste dva partneři, kteří mají společný cíl: aby půda zůstala v dobré kondici a aby se na ní dalo rozumně hospodařit. V praxi pomáhá jednou za rok krátký rozhovor. Zeptejte se farmáře, co se letos pěstuje, jak se

řeší voda, jestli se uvažuje o nějakém prvku, který by pomohl krajině (travnatý pás, remízek, stromořadí). Nechte si to vysvětlit lidsky. A nabídněte spolupráci: „Když bude dávat smysl něco založit, pojďme to probrat.“ Tato věta umí změnit atmosféru z formálního vztahu na partnerství. Zároveň se s ním můžete pobavit o možnosti ekologického hospodaření se všemi souvisejícími pozitivními dopady na kvalitu vaší půdy.

 „Chci, aby na poli vznikl remízek nebo stromořadí – jak mám postupovat?“

Začněte místem a potřebou. Remízek není „dekorace“. Může to být větrolam, který chrání půdu, může to být prvek, který rozčlení krajinu a dá jí tvar, může to být místo, kde se lépe drží vlhkost. Najděte místo, kde to dává smysl – okraj pole, cesta, erozně citlivé místo. Pak si sedněte s farmářem a mluvte jazykem výhod: „Pomůže to půdě, bude to vypadat hezky, pomůže to zlepšit mikroklima.“ Je dobré vědět, že stát téma krajinných prvků podporuje a zároveň hledá způsoby, jak jejich zakládání zjednodušovat.

 „Chci se vyhnout špatnému rozhodnutí při prodeji nebo směně – jak mám postupovat?“

Představte si, že vám někdo nabízí rychlý výdělek. V takové chvíli platí pravidlo: žádná odpověď hned. Požádejte o nabídku písemně. Porovnejte alespoň dvě další možnosti. A proberte to s někým, komu věříte. Není to nedůvěra, je to běžná opatrnost. Čím klidněji se rozhodnete, tím lépe se vám s tím bude žít.

 „Chci, aby moje půda pomáhala i obci – jak mám postupovat?“

Zkuste se podívat na půdu jako na součást veřejného prostoru, i když je soukromá. Podél pozemku může vést cesta, kterou chodí lidé. Kolem může být prostor pro alej, která udělá z procházky zážitek. Může tam být místo pro malý krajinný prvek, který zlepší vodní režim. Když se spojí vlast-

ník, farmář a obec, často vzniknou věci, které jsou dobré pro všechny. A právě tady umí pomoci i místní akční skupina jako „propojovatel“ aktérů v území.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství

www.mze.gov.cz

Témata: Půda, Ochrana půdy a krajiny,
Dotace – Agroenvironmentálně-klimatická opatření
(AEKO), Ekologické zemědělství, Dotace – Podpory
v ekologickém zemědělství

Vlastníci lesa

Co je důležité vědět

Les je dlouhodobý přírodní celek, který se vyvíjí svým vlastním tempem. Roste, stárne, obnovuje se a v určitých obdobích vyžaduje odbornou péči. Vlastnictví lesa je často spojeno s osobním nebo rodinným vztahem k místu, ale zároveň je běžné, že se vlastník v lesnické problematice necítí úplně jistě. Tento stav je přirozený. I les menší výměry lze obhospodařovat způsobem, který podporuje jeho stabilitu, druhovou rozmanitost a dlouhodobou funkčnost.

Když se řekne „udržitelné hospodaření“, člověk moc neví, co si pod tím představit. V praxi to znamená například: podporujte druhovou pestrost, vysazujte a udržujte druhy, kterým se v místních podmínkách daří, dejte šanci přirozené obnově, věnujte péči mladým stromkům, a hlavně se snažte předcházet situacím, kdy chcete řešit vše najednou. Les totiž lépe reaguje na průběžnou a promyšlenou péči než na jednorázové a rozsáhlé zásahy.

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství poskytuje oficiální informace a rozcestníky, které se hodí jako první orientace. Tematický rozcestník „Lesy“ na webu ministerstva sdružuje aktuality, informace k podporám a další důležitá sdělení pro vlastníky.

Základní a nejdůležitější pomoc, kterou Ministerstvo zemědělství poskytuje vlastníkům lesa, je zajištění odborného lesního hospodáře. Odborný lesní hospodář je osoba, která je placena státem za to, že vlastníkům menších lesů pomáhá udržovat zákonný stav lesa a dodržovat lesnickou legislativu. Zpravidla se jedná o místního odborně respektovaného lesníka, kterého touto činností pověřil místně příslušný orgán státní správy lesů na úrovni obce s rozšířenou působností, kde na něj také vlastník lesa dostane kontakt. Pro každý lesní majetek do velikosti 50 ha tak zajišťujeme odborný dohled, podporu při rozhodování o lesnických opatřeních a stanovování cílů lesnického hospodaření vlastníka lesa i podporu při lesnickém plánování a vyznačování lesní těžby při plánování obnovy lesa.

Ministerstvo zemědělství také podporuje z národních dotací hospodaření v lesích formou služeb vlastníkům lesů a formou finančních příspěvků. Ty obvykle slouží k částečnému pokrytí zvýšených nákladů na výsadbu minimálního podílu

melioračních a zpevňujících dřevin, k úhradě nákladů spojených se zpracováním lesních hospodářských osnov a k úhradě nákladů na opatření meliorací a hrazení bystřin v lesích. Podporu zaměřuje i na ekologické a k přírodě šetrné technologie při hospodaření v lese, obnovu, zajištění a výchovu porostů do 40 let věku, tvorbu lesních hospodářských plánů, ochranu lesa před kalamitními hmyzími škůdci, sdružování vlastníků lesů a také podporu hospodaření ve sdružených lesích vlastníků malých výměr. V neposlední řadě poskytuje finanční podporu na shromažďování, hodnocení, dokumentaci, ochranu a reprodukci genetických zdrojů lesních dřevin v rámci Národního programu ochrany a reprodukce genofondu lesních dřevin a provozování Národní banky osiva a explantátů lesních dřevin.

Prostřednictvím SP SZP ministerstvo nabízí podporu přes Lesnicko-environmentální platby nebo projektové intervence zaměřené na investice do obnovy kalamitních ploch, ochrany melioračních a zpevňujících dřevin, přeměny porostů náhradních dřevin, vodohospodářská opatření v lesích, dále také neproduktivní investice v lesích, technologické investice v lesním hospodářství a investice do lesnické infrastruktury, které lze podpořit i prostřednictvím intervence LEADER.

Vlastník lesa může mít různé záměry a cíle. Zjednodušeně lze říct, že někdo chce dřevo na topení a někdo chce les jako místo pro relaxaci. Další usiluje hlavně o estetickou nebo ekologickou hodnotu lesa. Někdo chce kombinaci všeho. Všichni by ale měli chtít, aby byl les zdravý. Všechny cíle jsou v pořádku, pokud se k nim přistupuje s respektem k místu. Nejde o to, aby měli všichni vlastníci stejné lesy. Jde o to, aby každý vlastník věděl, jaký les chce mít – a kdo mu pomůže nastavit směr.

A stejně jako u půdy, i u lesa je dobré zmínit praktickou opatrnost před lákavými nabídkami na výkup nebo těžbu. Moudrý vlastník si dává načas. Ideální je mít odborníka, který s vámi projde les, vysvětlí, co je vhodné a co ne a pomůže vám rozhodnout se bez tlaku. Ne proto, že by každý byl nepoctivý. Ale proto, že les je dlouhodobý majetek a jednorázové rozhodnutí může mít důsledky na spoustu let dopředu.

Tipy pro občany

 „Mám malý les a nevím, kde začít – jak mám postupovat?“

Pokud máte les a nevíte si rady, není třeba se bát. Stačí zajít na místně příslušný úřad obce s rozšířenou působností – odbor životního prostředí a zeptat se, kdo vám může poradit s péčí o les, kdo je váš odborný lesní hospodář. Dostanete na něj kontakt a on vám vysvětlí, jak o les pečovat, co je potřeba udělat a jak v něm správně hospodařit. Vše vám vysvětlí jed-

noduše, pomůže s rozhodnutími a bude vám k ruce, kdykoli budete potřebovat.

 „Chci, aby byl les zdravější a pestřejší – jak mám postupovat?“

Každý les je trochu jiný – záleží, kde se nachází, jaké v něm rostou stromy a jak v něm příroda pracuje. Pokud chcete, aby byl váš les zdravější a pestřejší, začněte tím, že si ho dobře

prohlédnete. Zjistíte, jak vypadá, co mu prospívá a co mu může škodit. Podle toho pak můžete rozhodnout, jestli je lepší nechat přírodu pracovat, nebo udělat nějaký zásah – třeba vysadit nové stromky nebo chránit ty mladé. Důležité je vycházet z toho, co potřebuje právě váš les, a dělat kroky, které mu pomohou být odolnější a rozmanitější.

„Chci těžit dřevo, ale nechci udělat chybu – jak mám postupovat?“

Než začnete těžit dřevo, je dobré si nejdřív ujasnit, jaké stroje v lese máte, jestli se vůbec smí těžit a kdy je na to nejlepší čas. Největší chybou je spoléhat jen na radu někoho, kdo dřevo kupuje – jeho zájmy nemusí být stejné jako vaše. Nejlepší je poradit se s odborným lesním hospodářem, který vám pomůže vše rozumně naplánovat a vysvětlí, jak postupovat, abyste byli spokojeni vy i váš les.

„Chci vysazovat stromky – jak mám postupovat?“

Když se rozhodnete obnovit les výsadbou nových stromků, je dobré se nejprve poradit s odborným lesním hospodářem. Ten vám pomůže zjistit, na co si dát pozor a společně naplánujete vše tak, aby obnova proběhla správně a podle pravidel.

„Chci se zorientovat v možnostech podpory – jak mám postupovat?“

Základem je vědět, že existují oficiální přehledy podpor pro lesní hospodářství a že Ministerstvo zemědělství má rozcestník, kde najdete aktuální informace. Budete mít jistotu, že vycházíte z ověřeného zdroje.

S odbornými i zákonnými otázkami vám nejlépe poradí odborný lesní hospodář – je tu od toho, aby vám vše jednoduše vysvětlil a pomohl vám najít správnou cestu.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Lesy, Dotace v lesním hospodářství a myslivosti, Příspěvky na hospodaření v lesích, Dotace – Podpory rozvoje venkova

Péče o krajinu a výsadba stromů

Co je důležité vědět

Krajina je něco, co máme „za domem“, a zároveň něco, co nás formuje. Když je krajina otevřená a prázdná, člověk to cítí sám na sobě: vítr je ostřejší, léto teplejší, procházka je méně příjemná. Když je krajina členitá, s alejemi, remízky, loukami, cestami, stromy u rybníka, člověku je dobře. A venkov je krásný právě tím, že vás taková krajina obklopuje.

Péče o krajinu není jen práce pro obce a zemědělce. Zapojit se může i veřejnost. A často to není složité. Krajina si někdy říká o jednoduché věci: vysadit strom, obnovit cestu, udělat tůňku, vyčistit studánku, postavit lavičku, upravit místo, kde

se dá zastavit. Když se udělá jeden takový krok ročně, za pět let je obec úplně jinde – i bez velkých investic.

Výsadba stromů je v tomto symbolická. Jsou slibem do budoucna. Lidé sázejí stromy rádi, protože to dává smysl okamžitě i dlouhodobě. Okamžitě – protože se sejdou a něco vytvoří. Dlouhodobě – protože jak strom roste, je připomínkou péče obce i jeho obyvatel.

Kromě stromů jsou důležité i další krajinné prvky: remízky, stromořadí, meze, mokřady, travnaté pásy, malé vodní

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství se tématu krajiny dotýká prostřednictvím zemědělství, lesů a venkova, a důležité je, že v praxi krajinu často řeší spolupráce více resortů a aktérů. Viditelným příkladem je společná snaha, která se zaměřuje na podporu krajinných prvků (stromy, remízky, stromořadí, mokřady) a zároveň se snaží odstraňovat administrativní překážky tak, aby bylo jejich zakládání na zemědělské půdě jednodušší a zároveň motivované finančně i organizačně.

Pro obce a místní aktéry může být důležité i to, že řada krajinných projektů se v území propojuje s místními strategiemi a partnerstvími, například přes MAS, které fungují jako platforma pro rozvoj území „zdola“ a pomáhají nápady převádět do realizovatelných projektů.

Ministerstvo zemědělství prostřednictvím národních dotací, konkrétně v rámci programu Podpora opatření na malých vodních nádržích a drobných vodních tocích zlepšuje technický stav malých vodních nádržích a drobných vodních toků, které podpoří vodní režim krajiny, posílí zadržení vody v krajině a zvýší bezpečnost při větších průtocích.

prvky. V posledních letech se dostávají do popředí, protože pomáhají řešit odolnost krajiny, zadržování vody a celkovou stabilitu prostředí. A podstatné je, že se hledají cesty, jak zakládání těchto prvků zjednodušit, aby se lidé nebáli do toho jít.

Do krajiny patří i rybníky a voda. Venkovská krajina je často „krajina rybníků“ – rybník přidává něco navíc. Je místem setkávání, místem procházek, místem pro tradice (výlovy) i pro tichý odpočinek. Obnova rybníků a péče o vodu je tak přirozenou součástí péče o krajinu.

Ministerstvo také prostřednictvím SP SZP podporuje Agroenvironmentálně-klimatická opatření a opatření Ekologické zemědělství, která podporují využívání zemědělské půdy takovým způsobem, aby byla v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí a krajiny. Díky těmto opatřením se daří uchovávat obhospodařovaná území vysoké přírodní hodnoty, chránit přírodní zdroje, posilovat biodiverzitu a zajišťovat pravidelnou péči o krajinu.

Tipy pro občany

 „Chci se zapojit do péče o krajinu, ale nevím jak – jak mám postupovat?“

Začněte nejjednodušší otázkou: „Kde v obci je místo, které by si zasloužilo drobné zlepšení?“ Může to být kus cesty, který je zarostlý. Může to být kout u rybníka, kde chybí lavička. Může to být místo, kam by se hodil strom.

Pak udělejte druhý krok: najděte další lidi, kteří vám pomohou. Někdo má nápad, druhý energii, třetí pomůže prakticky. A pak se to rozjede.

 „Chci uspořádat komunitní výsadbu – jak mám postupovat?“

Přistupujte k výsadbě jako ke dvěma částem jedné události. První část je věnovaná samotné práci, ta druhá společné radosti. Pokud zůstanete jen u práce, lidé se zapojí jednou, ale příště už nebudou třeba mít chuť přijít. Když však přidáte radost – občerstvení, táborák, teplý čaj v termosce, krátké poděkování se společnou fotkou – budou se rádi vracet.

Nejdůležitější je ale další část – následná péče. Před samotnou výsadbou si ujasněte: kdo bude stromky zalévat, kdo bude dohlížet na ochranné prvky a kdo se přijde v létě podívat, jak se výsadbě daří. Když to víte dopředu, výsadba se nezmění v jednorázový zážitek, ale v dlouhodobý úspěch.

„Chci, aby se v krajině objevily remízky nebo stromořadí – jak mám postupovat?“

Začněte dialogem, ne konfliktem. Remízek nebo alej totiž často zasahuje do prostoru, kde někdo hospodaří. Proto je klíčové mluvit jazykem společných výhod: „Pomůže to půdě, vodě, bude to vypadat hezky, zvýší to pestrost krajiny a může to pomoci i proti větru a erozi.“ Dobré je vědět, že existuje i oficiální snaha usnadňovat zakládání těchto prvků, aby hospodáři nemuseli řešit zbytečné bariéry.

Když do toho vstoupí obec jako partner a vlastník jako spojenec, často se najde realistické řešení.

„Chci obnovit rybník nebo se podílet na jeho péči – jak mám postupovat?“

U rybníka začněte tím, že zjistíte, kdo je jeho správce. Pak nabídněte drobnou pomoc: úklid, brigáda, informační cedule, komunitní akce. Někdy se z drobnosti stane velká věc. Například jedna lavička může změnit to, že lidé u rybníka začnou trávit čas. A když tam začnou trávit čas, přirozeně se budou o místo víc zajímat a starat se o něj.

„Chci, aby krajina kolem obce byla příjemnější pro procházky – jak mám postupovat?“

Zaměřte se na cesty – jsou liniemi krajiny. Pokud jsou dobře udržované a snadno průchodné, lidé je rádi využívají. A když po nich místní chodí, obec opravdu žije.

Zkuste vybrat jednu trasu: od návsi k rybníku, od školy k lesu, od zastávky autobusu k vyhlídce. Přemýšlejte, co by trasu oživilo: strom, lavička, stromořadí, informační cedule o historii místa. V tu chvíli se z krajiny stane příběh.

A pokud chcete postup, který často funguje nejlépe, spojte to s komunitní akcí: „procházka s plánem“. Lidé projdou trasu a na konci řeknou tři věci, které by chtěli zlepšit. Vytvoří se seznam, který skutečně odpovídá místním potřebám. A ten má neocenitelnou hodnotu.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Životní prostředí, Dotace – Podpora opatření na malých vodních nádržích a drobných vodních tocích, Dotace – Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO), Dotace – Rozvoj venkova – Ekologické zemědělství

Národní síť MAS – Co jsou MAS
<https://www.nsmas.cz/o-nas/co-jsou-mas/>

Vodní hospodářství

Co je důležité vědět

Voda je na venkově mnohem víc než jen prvek v krajině. Je to jistota. Je to samozřejmost, která samozřejmostí být nemusí. Otočíme kohoutkem a ve vteřině teče – ale za tou vteřinou je spousta práce, plánování a péče. A je to také příběh krajiny, protože voda, která teče z místního vodovodu, často vzniká v lesích, na loukách, v údolích a prameništích, která známe.

Přehrady, vodovody a kanalizace jsou součástí infrastruktury, která ovlivňuje každý dům, každé hospodářství a každou obec. Venkov žije z vody – doslova i obrazně. A to je důvod, proč se o ni musí pečovat chytře, s respektem a dlouhodobě.

Přehrady nejsou jen majestátní stavby, ale umí místu dodat charakter. A je důležité vědět, že jejich role je nejen zásobovací, ale i bezpečnostní. Jsou to vodní zásobárny s dlouhou pamětí. Když je suché léto, dokážou podržet zásobu vody pro celý region. Když se v zimě či na jaře zvýší průtoky, pomáhají

udržet stabilitu a chránit okolní krajinu. Jejich dobrá údržba není samozřejmostí, ale výsledek dlouhodobé práce, která se plánuje roky dopředu.

Vodovody jsou zase jako žíly obce. Většinou moc nepřemýšlíme o tom, co se děje mezi pramenem a kohoutkem doma. Voda musí být zachycena, vedena, čištěna a rozvedena tak, aby byla bezpečná a byl jí dostatek i v době sucha. A venkov přidává další rozměr – roztroušené chalupy, menší hustota obyvatel, delší trasy potrubí a vyšší nároky na kapacitu a tlak.

Kanalizace je pak druhým koncem stejného příběhu. Staré obce ji někdy nemají, jiné ji postupně doplňují. Mnozí znají situace, kdy se obec rozhodne kanalizaci řešit až ve chvíli, kdy je to naléhavé. Přitom kanalizace je stejně důležitá jako cesta nebo škola. Ovlivňuje kvalitu života, čistotu okolní krajiny i možnosti dalšího rozvoje obce.

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Víte, že Ministerstvo zemědělství hraje ve vodním hospodářství klíčovou roli? Nejen u přehrad a velkých vodních děl, ale také u těch nejmenších, na první pohled nenápadných částí infrastruktury, které drží venkov „v chodu“. Není to náhoda – voda, krajina a venkov k sobě patří. Ministerstvo podporuje dlouhodobé plánování vodních zdrojů, rozvoj a modernizaci vodovodů a kanalizací, obnovu vodních staveb, péči o vodní toky i projekty, které pomáhají zvyšovat odolnost území proti povodním a suchu. Cílem jednotlivých programů je především podpora činností souvisejících s péčí o vodní zdroje a vodní díla, jako je podpora výstavby vodovodů a kanalizací. Ministerstvo zemědělství poskytuje podporu na posílení protipovodňové a zásobní funkce rybníků a vodních nádrží, včetně zvýšení jejich bezpečnosti. Zajišťuje také financování staveb určených k ochraně před povodněmi a přispívá na opravy státního majetku poškozeného povodněmi, který spravují státní podniky Povodí a Lesy ČR. Dále je to podpora správy drobných vodních toků a podpora opatření pro zajištění realizace vodních děl podle příslušných usnesení vlády ČR.

Podpora, kterou Ministerstvo zemědělství poskytuje, směřuje nejen na velké projekty, ale také na menší obce, jejichž infrastruktura je často nejzranitelnější. Zlepšení kvality vody, rozšíření kapacity nebo napojení nových částí obcí – to vše jsou kroky, které ministerstvo pomáhá připravovat a řešit.

Důležitou roli mají také projekty zaměřené na pitnou vodu, protože na venkově často existují menší zdroje, které potřebují pravidelnou modernizaci a ochranu. Ministerstvo zemědělství podporuje i aktivity, které zvyšují bezpečnost zásobování – například zajištění dostatečné kapacity vodních zdrojů, snižování ztrát ve vodovodních sítích a udržitelné nakládání s vodou v krajině. Kanalizace je další oblastí podporovanou ministerstvem. Již mnoho let pomáhá obcím řešit výstavbu nových kanalizačních sítí a modernizaci starých systémů.

Pokud jde o přehrady a větší vodní díla, Ministerstvo zemědělství spolupracuje s odbornými organizacemi a správci na

tom, aby zůstala stabilní a připravená na extrémní počasí. Nejde jen o technickou stránku, ale i o hospodaření s vodou tak, aby zásoby vody vydržely v obdobích sucha a zároveň, aby vodní toky lépe odolávaly povodním.

U závlah se Ministerstvo zemědělství zaměřuje na udržitelné hospodaření s vodou. Podporuje řešení, která pomáhají zadržet vodu v krajině, využít ji efektivně a vrátit ji tam, kde pomůže nejvíc — do sadů, na pole, k mladým stromům nebo na místa, která trpí suchem. Územní opatření, obnovy zdrojů vody, retenční nádrže nebo moderní závlahové systémy jsou součástí dlouhodobé podpory, která má posílit odolnost venkova.

Konkrétně Ministerstvo zemědělství z národních dotací nabízí programy na podporu opatření pro zmírnění dopadů

sucha, náhrady za škody v území vzniklé řízeným rozlivem povodní, podporu výstavby a technického zlepšení infrastruktury vodovodů a kanalizací. Nabízí také program na podporu zadržování vody v krajině, jako jsou rybníky a malé vodní nádrže, dále podporu ochranných opatření na malých vodních nádržích a drobných vodních tocích, program podporující prevenci před povodněmi, program na odstraňování povodňových škod na státním vodohospodářském majetku i program zaměřený na obnovu a budování koncových částí závlahových systémů, modernizace závlahových zařízení a zefektivnění provozu stávajících závlahových soustav.

Prostřednictvím SP SZP, konkrétně intervence Vodohospodářská opatření v lesích, podporuje ministerstvo v reakci na projevy klimatické změny realizaci preventivních protipovodňových a protierozních opatření v lesích i odstraňování povodňových škod způsobených povodněmi na drobných

vodních tocích. Jsou podporovány projekty menšího rozsahu zaměřené na zadržení vody, jako například suché nádrže. Dále také opatření na zpomalení odtékající vody a snížení odnášených splavenin tím, že se zpomalí rychlost vody hrazením bystřin nebo stabilizací strží.

Ministerstvo zemědělství zajišťuje také strategické plánování v oblasti vod prostřednictvím plánů povodí. Pořizuje národní plány povodí a podílí se na přípravě plánů dílčích povodí. Plány povodí vznikají ve spolupráci se správci povodí, kraji a Ministerstvem životního prostředí a jsou schvalovány vždy pro nadcházející šestileté období. Obsahují programy opatření, které navrhnou konkrétní kroky ke zlepšení stavu povrchových a podzemních vod, ke snížení rizik povodní a sucha a k posílení vodních zdrojů. Jde například o opatření na vodních tocích a nádržích, zlepšení zadržování vody v krajině, ochranu zdrojů pitné vody nebo modernizaci vodohospodářské infrastruktury.

Tipy pro občany

„Chci zlepšit hospodaření s vodou v obci – co můžu udělat?“

Na venkově začínají „vodní“ projekty často při běžných rozhovorech. U obchodu se mluví o tom, že voda ve studni klesá. U hřiště si někdo všimne, že nově vysazené stromy sotva přežily horko. Na brigádě u rybníka padne poznámka, že by se hodilo něco udělat s odtokem a někdo na to naváže tím, že vodovodní potrubí už má „svoje roky“.

Takto nenápadně se rodí projekty – nejdřív všímavostí, pak otázkami, a nakonec společnou domluvou. Obec si nechá zpracovat přehled o stavu vodovodu, čistírny nebo kanalizace. Pozve odborníky, kteří vysvětlí, kde je nejslabší místo. A když se ukáže, že je potřeba něco postupně obnovit nebo rozšířit, začne se plánovat.

U závlah to bývá ještě zřetelnější. Stačí jedno suché léto a lidé vidí, že zahrady i aleje kolem obce vypadají jinak než dřív. Zahrádkáři se domluví na společné zásobní nádrži, škola si vytvoří kapkovou závlahu pro ovoce a zeleninu v záhonku vedle hřiště. A na farmě se využije voda z malé tůňky pro závlahu mladých stromů.

Závlahy tak často propojí celou obec: děti, které pomáhají u školy; zahrádkáře, kteří sdílí zkušenosti; obecní zaměstnanci, kteří zalévají mladé výsadby; a zemědělce, který ví, jak zachycovat vodu z polí. A lidé najednou vidí, že když se voda využije chytře, dokáže udělat zázraky – udržet zeleň, zachránit stromy během horka a pomoci krajině, aby zůstala živá.

Občané se mohou zapojit také do přípravy plánů povodí. Zapojení je možné už v průběhu přípravných prací, kdy se vyhodnocují hlavní problémy v území, a později i při projednávání návrhů plánů povodí. Mohou zasílat své připomínky, návrhy a podněty k opatřením, která mají pomoci řešit sucho, povodně nebo stav vodních toků. Vše se zveřejňuje k připomínkám – informace naleznete na webu Ministerstva zemědělství.

Vše začíná malým krokem. Ne velkým projektem. Jednou studnou, jednou nádrží, jedním úsekem potrubí, jedním sudem na dešťovku. A právě tyto malé kroky často dávají venkovu největší jistotu.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Voda, Voda – Strategické cíle, Dotace – Dotace ve vodním hospodářství, Dotace – Vodohospodářská opatření v lesích

Péče o kulturní dědictví a památky

Co je důležité vědět

Kulturní dědictví na venkově má často podobu drobných, nenápadných míst, která tvoří každodenní kulisu života v obci. Nejde o velké památky ani o turistické atrakce, ale o kapličky u cest, boží muka, křížky, zvoničky, studánky, pamětní kameny nebo historické prvky na návsi. Jsou to místa, kolem kterých lidé chodí do práce, na pole, na procházku se psem. Místa, která tu „vždycky byla“ – a právě proto je někdy začneme víc vnímat až ve chvíli, kdy chátrají.

Tyto drobné stavby a venkovské prvky vznikly proto, aby sloužily lidem. Jako místo zastavení, tichého rozjímání, orientační bod v krajině nebo připomínka události, která byla pro obec důležitá. A právě v tom je jejich hodnota, tím jsou památečné, jsou součástí života obce. Péče o takové kulturní dědictví není otázkou velkých rekonstrukcí nebo složitých zásahů. Často jde o pravidelnou údržbu, citlivou opravu a obnovu základních

funkcí a vzhledu. Jde o to, aby byl objekt bezpečný, důstojný a zapadl do prostředí tak, jak byl původně zamýšlen. Důležité je zachovat jeho charakter a nepřetvářet ho do něčeho, čím nikdy nebyl.

Na venkově má tato péče ještě jeden rozměr. Opravený křížek, kaplička nebo studánka nejsou jen „hotovým objektem“. Často se znovu stanou místem setkávání, cílem vycházky nebo přirozenou součástí obecního prostoru. Lidé se u nich zastaví, děti se ptají, starší vyprávějí. Kulturní dědictví tak znovu plní svou původní roli – propojuje generace a dává místu příběh.

Je také důležité si uvědomit, že péče o drobné kulturní a venkovské prvky je dlouhodobý proces, nikoli jednorázová akce. Nejde jen o opravu, ale i o to, aby se o místo někdo dál staral.

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Víte, jak Ministerstvo zemědělství vnímá drobné kulturní dědictví na venkově? Jako přirozenou součást krajiny i každodenního života obcí. Nejde jen o historickou hodnotu, ale o místa, která mají vztah k lidem, k jejich vzpomínkám a k místnímu příběhu. Právě proto ministerstvo dlouhodobě přímo podporuje údržbu a obnovu menších kulturních a venkovských prvků národním dotačním programem na údržbu a obnovu kulturních a venkovských prvků, které nejsou velkými památkami, ale tvoří tvář obce. Podpora směřuje k tomu, aby obce mohly pečovat o kapličky, boží muka, křížky, zvoničky, studánky, pamětní kameny nebo další drobné stavby a prvky, které se nacházejí ve veřejném prostoru nebo v krajině kolem obce. Drobné kulturní památky lze podpořit také z intervence LEADER.

Přístup Ministerstva zemědělství je v této oblasti praktický a citlivý. Nejde o velké přestavby nebo zásadní zásahy, ale o zachování, opravu a důstojnou údržbu. Podpora je zaměřena na to, aby tyto prvky zůstaly bezpečné, funkční a esteticky při-

měřené, aniž by se vytratila jejich původní podoba a význam. Důraz se klade na respekt k místnímu charakteru a na to, aby obnova nepůsobila rušivě, ale naopak přirozeně zapadla do okolí.

Z pohledu ministerstva má péče o drobné kulturní dědictví i širší dopad. Opravený prvek ve veřejném prostoru často funguje jako impuls k dalším aktivitám. Lidé se u něj zastaví, mluví o něm, připomínají si historii obce a mají větší chuť starat se o své okolí. Taková obnova nepřináší jen fyzickou změnu, ale posiluje vztah k místu a podporuje komunitní život.

Důležité je také to, že tento typ podpory počítá s realitou venkova. Uvědomuje si, že obce nemívají kapacity na složité projekty a že potřebují nástroj, který je srozumitelný, časově zvládnutelný a zaměřený na konkrétní výsledek. Právě proto je podpora nastavena tak, aby byla blízká běžné praxi obcí a aby umožňovala postupné kroky, nikoli jednorázové „velké akce“.

Proto má smysl uvažovat o těchto prvcích jako o součásti veřejného prostoru, o který obec a její obyvatelé společně pečují.

Velkou výhodou je, že na tento typ péče existují podpory, které respektují realitu venkova. Počítají s tím, že obce řeší spíše menší zásahy než velké projekty, že chtějí zachovat místní charakter a že jim jde o výsledek, který je hned vidět. Díky tomu se obnova drobných památek nestává vzdáleným cílem, ale dosažitelným krokem, který může obec zvládnout bez zbytečné zátěže.

A je tu ještě něco navíc. Péče o kulturní dědictví je investicí do toho, jak se v obci žije dnes a jak se v ní bude žít zítra. Obce, které se starají o svá drobná historická místa, působí přívětivěji, soudržněji a „domáctěji“. A právě to je hodnota, která se nedá vyčíslit, ale kterou lidé velmi dobře cítí.

Důležité je také vědět, komu památka patří. Někdy je obecní, někdy církevní, někdy soukromá. Když je soukromá, neznamená to, že se o ni nemůžete starat – jen je dobré začít rozhovorem a domluvou. Většina lidí ocení, když se o místo někdo zajímá s respektem.

Kulturní dědictví se dá propojit i s turistikou a místním podnikáním. Když máte v obci opravenou kapličku, starý sad a hezkou cestu s alejí, máte najednou trasu pro procházku. A když máte trasu, můžete udělat mapku. A když máte mapku, můžete vymyslet „procházku s vyprávěním“. A když máte procházku, můžete to spojit s místním občerstvením. Ne proto, abyste z památky udělali atrakci. Ale proto, aby se kolem ní znovu točil život.

Tipy pro občany

„Chci obnovit studánku, kapličku nebo křížek – jak mám postupovat?“

Péče o drobné památky a kulturní prvky často začíná velmi nenápadně. Někdo si při procházce všimne, že křížek u cesty potřebuje opravit. Jiný si vzpomene, že studánka, kam se chodilo pro vodu, je zarostlá a zapomenutá. Někdo projde kolem kapličky a napadne ho, že by si zasloužila víc pozornosti. Tyto malé impulzy jsou tím nejlepším začátkem.

Pokud vás takové místo osloví, je důležité zjistit, komu patří, zda se o něj někdo stará a v jakém je stavu. Často se ukáže, že obec o problému ví, ale chybí jí konkrétní podnět nebo čas věc řešit. V tu chvíli může občanská iniciativa sehrát klíčovou roli – ne tím, že by vše dělala sama, ale tím, že nabídne spolupráci a pomůže dát věci do pohybu.

„Chci zapojit obec a spolky – jak mám postupovat?“

Zkuste to jako příběh. Přijďte za starostou nebo za spolkem a řekněte: „Chci, aby tohle místo znovu žilo. Uděláme jednu komunitní brigádu a pak si řekneme, co dál.“ Když nabídnete konkrétní první krok, lidé se přidají snáz, než když slyší jen „měli bychom“.

Spolky často umí zázraky. Hasiči přivezou vybavení, myslivci pomůžou s okolím, zahrádkáři s výsadbou, včelaři s malým jarmarkem. A najednou se z opravy stane komunitní den.

Velmi dobře funguje, když se obnova nepojme jen jako technická oprava, ale jako společná záležitost. Úklid okolí, drobná brigáda, výsadba květin nebo keřů, malé sousedské setkání u obnoveného místa. Takové aktivity pomáhají lidem uvědomit si, že nejde jen o „objekt“, ale o místo, které má v obci svůj význam. Obnovený prvek se pak přirozeně stává součástí života – místem zastavení, cílem vycházky nebo bodem, ke kterému se vážou místní události.

Když se podaří obnovu propojit s příběhem místa, získává celá akce další rozměr. Stačí krátké připomenutí historie, fotografie z minulosti nebo vyprávění pamětníků. Lidé pak vnímají, že se neobnovuje něco anonymního, ale kus společné paměti. A právě takové projekty mají dlouhodobý smysl, protože vytvářejí dlouhodobý zájem.

 „Chci najít peníze a podporu, ale nechci se utopit v papírech – jak mám postupovat?“

Začněte místně. V mnoha regionech je nejpraktičtější cesta přes místní akční skupinu, protože zná místní strategii, ví, jaké projekty se v území podporují a umí poradit, jak nápad uchopit.

Když půjdete za MAS, nechoďte s tím, že chcete „dotaci“. Jděte s tím, že chcete „obnovit místo a zapojit komunitu“. Dotace je nástroj, ne cíl. MAS vám často pomůže přeložit nápad do projektu, který je realistický a dává smysl.

Pro obce i aktivní občany je důležité vědět, že existují nástroje, které s touto péčí pomáhají. Není nutné vše financovat jen z vlastních zdrojů. Pokud je záměr promyšlený, citlivý a navázaný na místní potřebu, je možné hledat podporu, která pomůže obnovu uskutečnit bez zbytečné zátěže. Klíčové je mít jasno v tom, co chceme obnovit, proč je to pro obec důležité a jak bude o místo pečováno i do budoucna.

Hodnotou těchto projektů není jen samotná oprava, ale i pocit, že se o místo někdo stará. Že obec má paměť a že i malé věci mohou mít velký význam, když se dělají s respektem a společně.

 „Chci obnovit drobnou památku a udělat z ní součást života obce – jak mám postupovat?“

Přemýšlejte o tom jako o třech vrstvách. První vrstva je fyzická: oprava a úprava okolí. Druhá vrstva je příběh: cedulka s historií, fotka „před a po“, vyprávění pamětníků. A třetí vrstva je událost: třeba jednou za rok se tam zastavit, udělat

malý koncert, rozsvícení svíček, sousedské setkání. Když se vám podaří propojit všechny tři roviny, památka nebude jen opravená. Bude živá.

 „Chci, aby oprava byla citlivá a přínosná – jak mám postupovat?“

Drobné památky si zaslouží jednoduchost. Nejdůležitější je nechat vyniknout původní charakter. Když si nejste jistí, zeptejte se někoho zkušeného (kronikář, historik, památkář, restaurátor, řemeslník, někdo z obce). Citlivost často znamená „nepřidávat navíc“, ale „vrátit čistotu“.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství
www.mze.gov.cz

Témata: Dotace – Dotace na údržbu a obnovu kulturních a venkovských prvků, Dotace – Rozvoj venkova – LEADER

Národní síť MAS – Co jsou MAS
<http://www.nsmas.cz/o-nas/co-jsou-mas/>

Využívání obnovitelných zdrojů energie, komunitní energetika

Co je důležité vědět

Obnovitelné zdroje energie – to není jen složitý technický pojem, ale vlastně příběh o tom, jak se snažíme najít chytřejší a šetrnější cesty, jak získávat energii. Namísto pokračujícího využívání uhlí, ropy a zemního plynu máme možnost čerpat energii z větru, slunce a vody. Komunitní energetika pak v sobě spojuje dva významné přístupy, které mají venkovu co nabídnout: obnovitelné zdroje energie a sílu místní spolupráce. Například když na střechu umístíme solární moduly, na vrcholu kopce postavíme větrnou elektrárnu nebo využijeme malou vodní elektrárnu u potoka, získáme elektřinu, kterou v obci mohou společně a efektivně využívat obyvatelé i místní podnikatelé – a to s ohledem na přírodu. Fotovoltaické moduly dnes můžete umístit nejenom na střechu, ale i například v sadu nebo vinici tak, aby nebránily růstu rostlin, ale naopak aby plodiny chránily a přispívaly k dobrému výnosu. Tento systém se nazývá agrovoltaika a používá se v celém světě ke dvojímu využití zemědělské půdy.

Ale to není celé – obrovský potenciál mají také zemědělské produkty a odpad z výroby. Slyšeli jste už o biomase? Je to vlastně vše, co vyrostlo, a co se dá využít na výrobu energie. Patří sem dřevo, sláma, tráva, ale i zbytky z rostlinné výroby nebo chovu zvířat, například kejda. Tyto materiály můžeme spalovat přímo, nebo z nich vyrábět bioplyn, který slouží jako palivo k výrobě elektřiny a tepla, nebo po úpravě na biometan může plnohodnotně nahradit zemní plyn. A když se biomasa zpracuje na kapalná biopaliva, může sloužit jako náhrada za fosilní paliva používaná v dopravě.

Na venkově se obnovitelné zdroje energie mohou spojit s místními potřebami, ať už jde o teplo pro vytápění domů, elektřinu pro místní osvětlení, palivo do traktoru, anebo dobíjení elektromobilů. Když na farmě nebo v obci použijete bateriové úložiště nebo bioplynovou stanici, pomáhá to zajistit, že elektřina bude proudit spolehlivě – a všichni se

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství podporuje rozvoj obnovitelných zdrojů energie v prostředí, kde dávají smysl nejvíc – na venkově. Tam se totiž může využívat slunce, vítr, dřevo, zemědělské zbytky i prostor pro technologie, a zároveň je zde tradice spolupráce. Když se tyto dvě věci spojí, vzniká logický základ pro komunitní energetiku.

V rámci SP SZP v intervenci Investice do nezemědělských činností poskytuje ministerstvo zemědělským podnikatelům podporu na pořízení zařízení na výrobu tvarovaných biopaliv, jejichž prodejem rozšíří možnosti svých příjmů. V rámci některých intervencí také zvýhodňuje preferenčními body ty žadatele, kteří vyrábějí energii z obnovitelných zdrojů energie.

mohou cítit bezpečně, protože nehrozí výpadky. Výsledkem je spolehlivější a soběstačnější místní energetika propojená s životem obce.

Biomasa nemusí sloužit jen k výrobě energie, ale je výborně využitelná třeba jako stavební materiál nebo surovina pro výrobu různých produktů v rámci takzvané bioekonomiky, jejíž podstatou je náhrada fosilních surovin těmi obnovitelnými. Obnovitelné zdroje a bioekonomika vlastně nabízí možnost využít to, co nás obklopuje, a co by jinak třeba skončilo bez užitku. A přitom žít šetrněji k přírodě. Fotovoltaika, větrníky, kotle na dřevo nebo slámu a bioplynové stanice nám pomáhají, aby byl vzduch čistější a naše vesnice zdravější. Díky nim si můžeme vyrábět vlastní energii, podpořit místní podnikání a nabídnout nové pracovní příležitosti. Prostě nám umožňují být více nezávislí a šetrnější k přírodě.

Tipy pro občany

„Chci, abychom v obci využívali obnovitelné zdroje, ale nevím, jak začít.“

Ve vaší obci to může začít tím, že někdo řekne: „Co kdybychom instalovali fotovoltaické moduly na školu?“ Ale komunitní energetika umí být víc než jen technická záležitost. Lidé se baví o tom, jak se vyvíjejí účty za energie, co přinesla

fotovoltaické elektrárna v letní sezoně a jak by mohl někdo připojit čerpadlo nebo dobíjecí stanici.

V jiné obci vše začalo tím, že místní zemědělec provozoval moderní bioplynovou stanici. V létě mu zůstávalo přebytečné teplo, a když o tom promluvil na obecním setkání, během tří měsíců se na tento zdroj vytápění napojila hasičská zbrojnice.

Dnes zde proudí teplo „ze dvora“ – vytápí se energií, která vzniká přímo z místní kukuřice, sena a zbytků ze živočišné výroby.

V další vesnici lidé začali přemýšlet, zda nevyužít to, že na kopci za obcí je pořádně větrno: „Nemohli bychom tady mít malou větrnou turbínu? Jen takovou, co by napájela veřejné osvětlení nebo čerpadlo ve vodárně?“ A dnes to tak opravdu je.

Volba energetického zdroje často vychází z toho, co je v dané lokalitě dostupné. Pokud má obec například vlastní les, může teplo ze spalování biomasy vytápět školu, obecní úřad i domov pro seniory. Stejně tak bioplyn vyrobený ze zemědělského odpadu může místním dobře posloužit – třeba na farmě, při vytápění prostor nebo při zpracování po-travin.

Takových příběhů je mnoho. Společné mají jedno: komunitní energetika začíná tam, kde lidé vidí potenciál ve vlastním okolí a mají chuť jej využít. Nemusíte být odborník. Stačí si všimnout, kde je větrno, jak lze využít nahromaděnou biomasu nebo kam dává smysl uložit přebytečnou energii. A i v tomto případě se vyplatí obrátit na místní akční skupinu.

Komunitní energetika je dlouhodobý proces, který roste spolu s obcí. Začíná jednou střechou. Pokračuje baterií, která uchová letní přebytky ze slunečných dní na večer. Potom se přidávají dobíjecí stanice pro elektrokola a později i pro auto. A nakonec domácnosti, které chtějí být součástí komunity, protože vidí, že to funguje.

Klíčové je, že všechno se dělá společně. Bez tlaku, bez závazků, ale s respektem k přírodě, místním podmínkám a potřebám lidí. Hlavní přínos komunitní energetiky spočívá v tom, že nejde jen o technické řešení, ale především o způsob, jak propojit místní obyvatele s jejich okolím a energií, která může venkovskému životu dodat nový impuls i stabilitu.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství

www.mze.gov.cz

Témata: Životní prostředí – Obnovitelné zdroje energie,
Dotace – Investice do nezemědělských činností

Komunitní energetika – NS MAS

<https://www.nsmas.cz/pro-mas/komunitni-energetika/>

Přehled dotačních možností pro občany a obce

Co je důležité vědět

Důležité je vědět, že dotace nejsou odměna za nápad, ale jsou nástrojem, který má pomoci tam, kde by se dobrá věc bez podpory rozvíjela pomalu nebo vůbec. Kdo začne shánět dotaci bez jasného cíle, často se v nabídce ztratí. Kdo má jasnou představu, snáz najde vhodnou cestu.

Na venkově se dotační možnosti nejčastěji dotýkají konkrétních situací každodenního života. Obec potřebuje zázemí pro komunitní akce. Spolek chce vybavení, aby mohl fungovat dlouhodobě. V obci chybí služba, kterou by místní ocenili. Někdo chce obnovit drobnou památku nebo upravit veřejný prostor tak, aby v něm bylo lidem dobře. Místní zemědělec nebo podnikatel chce rozšířit činnost tak, aby vznikla nová pracovní místa. Vlastník lesa nebo půdy chce udělat krok, který zlepší krajinu, ale potřebuje pomoc s financováním. To všechno jsou situace, ve kterých se dotační nástroje ministerstva a navázané programy přirozeně uplatňují.

Velkou výhodou dnešní podpory venkova je, že se více rozhoduje přímo v daném území. Místo jednoho vzdáleného centra existují místní strategie, které říkají, co je pro daný region důležité. Právě proto hrají významnou roli místní akční skupiny. Nejen jako „správci peněz“, ale jako průvodci, kteří pomáhají nápady zjednodušit, zpřesnit a zasadit do místního kontextu. Pro občany a obce to znamená, že nejsou na všechno sami a že se mohou opřít o někoho, kdo region zná.

Je také dobré vědět, že dotace nebývají jen na „velké stavby“. Často se dají využít i na menší, ale důležité věci: vybavení, úpravy, drobnou infrastrukturu, služby, vzdělávání nebo spolupráci. Právě menší iniciativy často přinášejí na venkově největší změny, protože jsou na první pohled patrné a lze je rovnou využít.

Jak pomáhá Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství se na rozvoj venkova dívá široce. Neřeší jen zemědělství jako výrobu, ale i venkov jako místo, kde se žije. Proto jsou dotační nástroje zaměřené na různé oblasti, které se v obcích prolínají. Podpora se může týkat komunitního života, místních služeb, podnikání, zpracování místních produktů, péče o krajinu, lesy nebo veřejný prostor.

Velmi důležitým principem je, že ministerstvo podporuje rozvoj venkova v návaznosti na místní potřeby. To znamená, že velká část podpory se realizuje prostřednictvím místních strategií, které vznikají ve spolupráci obcí, spolků, podnikatelů a dalších aktérů v území. V praxi to funguje tak, že region si sám pojmenuje, co je pro něj důležité – a podpora se tomu přizpůsobuje.

Možná nevíte, že dotační podpory Ministerstva zemědělství zahrnují dva pilíře podle zdroje finančních prostředků. Po vstupu ČR do Evropské unie jsou zemědělcům nabízeny evropské dotační programy (většinou částečně spolufinancované ze státního rozpočtu ČR), které vhodně doplňují národní dotační programy hrazené ze státního rozpočtu. Evropské dotační programy jsou soustředěny do Strategického plánu společné zemědělské politiky a do Operačního programu Rybářství. SP SZP je navržený tak, aby podporoval evropské zemědělce a přispíval k zajištění potravinové bezpečnosti v Evropě, a zároveň klade důraz na rozvoj odolného, udržitelného a konkurenceschopného zemědělství. Hlavním posláním SP SZP je rozvíjet zemědělský sektor, který bude nejen konkurenceschopný, ale také schopný odolávat výzvám budoucnosti a přispívat ke snižování negativních dopadů klimatické změny.

SP SZP také přispívá k udržitelnému rozvoji venkovských oblastí prostřednictvím tří dlouhodobých cílů: zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zajištění udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a provádění klimatických opatření a v neposlední řadě dosažení vyváženého územního rozvoje venkovských hospodářství a komunit.

SP SZP obsahuje 3 oblasti intervencí: Přímé platby, Odvětvové (sektorové) intervence a Rozvoj venkova. Hlavním cílem přímých plateb je zabezpečit všem aktivním zemědělcům stabilní příjmy formou platby na hektar využívané zemědělské půdy nebo v souvislosti s počtem chovaných zvířat. Poskytnutí přímých plateb je mimo podmínek jednotlivých podpor vázáno na dodržování podmínek podmíněnosti – řádným obhospodařováním zemědělské půdy a dodržováním povinných požadavků na hospodaření a podmínek standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy. Mezi Přímé platby patří základní podpora příjmu, doplňková redistributivní podpora příjmu, doplňková podpora příjmu pro mladé zemědělce, ekoplatby, platba pro malé zemědělce a podpora příjmu vázaná na produkci, která se týká produkce chmelu, zeleniny, ovoce, mléka, cukrové řepy, bílkovinných plodin, škrobových brambor, hovězího masa a chovu ovcí a koz.

Sektorové podpory představují podpory pro organizace producentů v sektorech ovoce a zeleniny a v sektoru mléka, produkce vajec, brambor a okrasných rostlin, dále intervence v odvětví vína a v oblasti včelařství.

Podpory Rozvoje venkova jsou rozděleny na plošné intervence (Agroenvironmentálně-klimatická opatření, Ekologické zemědělství, Zalesňování zemědělské půdy, Agrolesnictví, Lesnicko-environmentální platby, Oblasti s přírodními a jinými omezeními a oblasti Natura 2000 na zemědělské půdě), intervence cílené na chov hospodářských zvířat (Dobré životní podmínky zvířat a Zvýšení obranyschopnosti v chovu prasat vakcinací) a dále na projektové intervence, které směřují přímo na konkrétní investice jak do zemědělských podniků, zpracování zemědělských produktů, zahájení činnosti mladého zemědělce, investice do nezemědělských činností, tak i na investice do obnovy kalamitních ploch, ochrany melioračních a zpevňujících dřevin, přeměny porostů náhradních dřevin, vodohospodářská opatření v lesích, neproduktivní investice v lesích či technologické investice v lesním hospodářství a investice do lesnické infrastruktury. Důležitá je intervence LEADER – komunitně vedený místní rozvoj, který významně rozvíjí venkov

projekty vybíranými MAS zaměřenými např. na podnikatelské aktivity, na základní venkovské služby, drobnou infrastrukturu či vybavení pro spolky. Jedná se o projekty, které rozvíjejí veřejný prostor a posilují komunitní život. V neposlední řadě jsou projektové intervence zaměřeny na podporu poradenství, vzdělávání, inovace či na pozemkové úpravy.

Kromě evropské části má ministerstvo také národní dotační nástroje, které cílí tam, kde je třeba rychle reagovat nebo kde je potřeba doplnit evropské nástroje. Tyto dotační programy slouží k udržování výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovských oblastí. Jsou zacíleny také do řady dalších oblastí, jako je potravinářství, vzdělávací činnost v zemědělství, podpora nestátním neziskovým organizacím, údržba a obnova kulturního dědictví venkova, udržování stability a soběstačnosti v oblasti genových zdrojů a rezerv a v neposlední řadě i na oblast vodního hospodářství a vodohospodářské infrastruktury a na oblast lesního hospodářství. Národní dotace jsou díky tomu pružnější a umožňují reagovat na aktuální situaci v sektoru.

Operační program Rybářství je zaměřen na odvětví sladkovodní akvakultury a jeho hlavním cílem je konkurenceschop-

ná, odolná a udržitelně se rozvíjející akvakultura. Ministerstvo zemědělství usiluje o to, aby rybářství bylo nejen ekonomicky udržitelné, ale zároveň i šetrné k okolnímu prostředí. Díky tomuto programu si rybáři a rybářské spolky mohou pořídit moderní rybníky a líhně, kde se snadněji a kvalitněji starají o ryby. Podporuje se také speciální technika, například uzavřené nádrže, které opakovaně využívají vodu, a tím šetří přírodu i životní prostředí a pomáhají chránit vodní zdroje. Významná část programu podporuje zpracování sladkovodních ryb i marketingové a propagační aktivity. To má za cíl zvýšit povědomí o české akvakultuře s přidanou hodnotou výrobků, což je klíčové pro udržitelný růst celého odvětví. Dále program klade důraz na sběr dat, sledovatelnost produktů a kontrolu kvality. Díky moderním nástrojům na sběr a evidenci informací mohou státní orgány i podnikatelé lépe řídit akvakulturu, zajistit transparentnost obchodních toků a splnit evropské požadavky. Unikátním prvkem je také uznání mimoprodukčních funkcí rybníků – zadržování vody, retenční přínos v obdobích sucha či povodní, přínos pro biodiverzitu, rekreační a vzdělávací hodnotu. Prostřednictvím kompenzačních plateb ministerstvo oceňuje, když rybníkáři přispívají veřejnému zájmu nejenom chovem ryb, ale také doplňkovými činnostmi mimo svou hlavní produkci.

Tipy pro občany

„Chci v obci něco změnit, ale nevím, jak začít?“

Říkáte si: „Tady v obci by se dalo něco zlepšit.“ Možná vám chybí místo, kde by se lidé mohli scházet. Třeba by obec potřebovala pojízdnou službu, drobnou infrastrukturu nebo zázemí pro spolky. Možná vás trápí, že mladí lidé nemají kde se zapojit, nebo že obec nemá prostor pro kulturní akce. V tu chvíli ještě nepřemýšlejte o dotaci. Zvažujte, co by změna přinesla a komu.

Druhý krok je domluva. S obcí, se spolkem, s několika sousedy. Když zjistíte, že nejste sami, vzniká základ pro projekt. A ten nemusí být složitý. Často stačí jednoduchá věta: „Chceme vytvořit místo, kde se budou lidé potkávat.“ Nebo: „Chceme obnovit službu, která tu dřív fungovala.“ Nebo: „Chceme dát smysluplné využití místnímu veřejnému prostoru.“

Teprve ve třetím kroku má smysl ptát se: „Existuje na to podpora?“ A právě tady se vyplatí obrátit se na místní akční skupinu nebo najet na oficiální stránky Ministerstva zemědělství. Zkušenost z praxe říká, že mnoho dobrých nápadů by bez této pomoci skončilo u věty „to je hezké, ale nemáme na to“. S podporou se nápad promění v plán.

Obci se vyplatí dívat na dotace jako na součást dlouhodobého rozvoje, ne jako na jednorázovou příležitost. Projekty, které na sebe navazují, se vysvětlují lépe a dávají větší smysl i obyvatelům. Pokud jste občan nebo spolek, je dobré nebát se zástupcům obce říct: „Máme nápad a chceme ho s vámi řešit.“ Mnoho obcí ocení aktivní přístup a rádi pomůžou s hledáním cesty.

A důležitá věc: dobrý projekt není ten, který „vyčerpá dotaci“, ale ten, který bude fungovat i potom. Proto je vždy dobré vědět, kdo se o výsledek postará, jak bude využíván a kdo bude za co zodpovědný. Když na tyto otázky znáte odpověď, máte velkou šanci, že se z nápadu stane skutečná změna.

Kde najdu více informací

Ministerstvo zemědělství

www.mze.gov.cz

Témata: Podpory rozvoje venkova, Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027, Operační program Rybářství na období 2021–2027, Národní dotace

Národní síť MAS – Co jsou MAS

<https://www.nsmas.cz/o-nas/co-jsou-mas/>

Závěr – co si z příručky odnést a co zkusit jako první

Venkov má velkou sílu. Nejen v půdě, lesích a krajině, ale hlavně v lidech. Když se lidé setkávají, obec žije. Díky podpoře místních potravin zůstávají pracovní příležitosti i peníze přímo v regionu. Péče o krajinu zároveň zvyšuje kvalitu života a dává místu perspektivu do budoucna. A když se obce inspirují navzájem, rozvíjí se celý region.

Pokud si z této příručky máte odnést jedinou věc, ať je to chuť udělat první malý krok. Zajít na schůzku spolku, domluvit sousedskou akci, zasadit strom, najít místního výrobce potravin, podívat se na inspiraci z jiných obcí. Venkov totiž tvoří drobné činy, které se časem poskládají do silného příběhu – příběhu, který má smysl.

Fotografie:

Shutterstock.com: Soloviova Liudmyla (obálka), Kletr (s. 2, 14, 31), Halfpoint (s. 3, 16), Ingrid Balabanova (s. 4), Richard Semik (s. 5), Pyty (s. 6, 40), Heike Brauer (s. 7), Soru Epotok (s. 8), UzFoto (s. 9), Just dance (s. 10), OXYgen Graphics (s. 11), Artush (s. 13), Production Perig (s. 15), TsElena (s. 17), akf ffm (s. 19), wavebreakmedia (s. 20), Starstuff (s. 21), ViDI Studio (s. 22), Salvador Aznar (s. 23), Anton Gvozdikov (s. 24), natalia bulatova (s. 26), Svend77 (s. 27), Tom Pavlasek (s. 28), Olga Danylenko (s. 30), Lionska (s. 32), Kaca Skokanova (s. 33), VesnaArt (s. 34), Jonutis (s. 36), trezordia (s. 37), Ashley-Belle Burns (s. 38), J.J. Gouin (s. 39), BESTWEB (s. 42), jarizPJ (s. 46), LIVEK (s. 47), sergey kolesnikov (zadní obálka)

Jaroslav Hudáček (s. 44–45)

Libor Sváček (s. 12, 18, 35, 43, 52)

obec Bory – Oranžová stuha Kraje Vysočina 2024 (s. 48, 50, 51)

Ministerstvo
zemědělství

Vydalo
Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1
info@mze.gov.cz
mze.gov.cz

Praha 2026

ISBN 978-80-7434-857-0